

vergadering **C203 – OND22**  
zittingsjaar 2010-2011

## Handelingen

### **Commissievergadering**

Commissie voor Onderwijs en Gelijke Kansen

van 7 april 2011

## INHOUD

|                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |    |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Vraag om uitleg van de heer Johan Verstreken tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de status van het Algemeen Nederlands in het onderwijs<br>- 1628 (2010-2011)                                                                                                                       | 3  |
| Vraag om uitleg van de heer Jos De Meyer tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over pilootprojecten voor de bouw van passiefscholen<br>- 1696 (2010-2011)                                                                                                                                  | 9  |
| Vraag om uitleg van de heer Boudewijn Bouckaert tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de daling van de slaagcijfers van de eerstejaarsstudenten<br>- 1632 (2010-2011)                                                                                                                 |    |
| Vraag om uitleg van mevrouw Goedele Vermeiren tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de opvolging van de invoer van een niet-bindende oriëntatieproef bij de aanvang van het hoger onderwijs<br>- 1775 (2010-2011)                                                                     | 11 |
| Vraag om uitleg van mevrouw Elisabeth Meuleman tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de mogelijke invoering van volwaardige onthaalklassen in het basisonderwijs<br>- 1649 (2010-2011)                                                                                                | 19 |
| Vraag om uitleg van mevrouw Ann Brusseel tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de suggestie van het Centrum voor Taal en Onderwijs om kinderen in het Brussels Nederlandstalig onderwijs minder of geen huiswerk te geven om zo hun onderwijskansen te verhogen<br>- 1679 (2010-2011) |    |
| Vraag om uitleg van mevrouw Gerda Van Steenberge tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het evaluatierapport 'Voorrangbeleid Brussel'<br>- 1692 (2010-2011)                                                                                                                            | 22 |
| Vraag om uitleg van mevrouw Gerda Van Steenberge tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de hervorming van de naschoolse opleidingen aan muziek-, dans- en tekenacademies<br>- 1694 (2010-2011)                                                                                         | 27 |

■

**Voorzitter: de heer Boudewijn Bouckaert**

**Vraag om uitleg van de heer Johan Verstreken tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de status van het Algemeen Nederlands in het onderwijs - 1628 (2010-2011)**

**De voorzitter:** De heer Verstreken heeft het woord.

**De heer Johan Verstreken:** Voorzitter, minister, collega's, we zouden het uitgebreid kunnen hebben over de standaardtaal Nederlands, over de tussentaal, over dialecten, over uitspraak en over dictie, maar ik zal me beperken tot de vraag die ik heb voorbereid.

Collega's, in de beleidsnota 2009-2014 besteedt de minister veel aandacht aan het versterken van de kennis van het Nederlands bij leerlingen. Meer nog, hij wil dat elk kind, elke jongere uitstekend Nederlands spreekt. Hij wil de eindtermen taalvaardigheid Nederlands voor het basis- en secundair onderwijs herzien en nagaan of het wenselijk is om op cruciale momenten in de schoolloopbaan taaltoetsen te gebruiken om een overzicht van het beheersingsniveau van het Nederlands te krijgen.

Deze initiatieven kunnen we alleen maar toejuichen, want het Nederlands als standaardtaal komt steeds vaker onder druk te staan door een algemene attitude van achteloosheid en gebrek aan zorgvuldigheid in het gesproken taalgebruik. In televisieprogramma's en soaps horen we steeds meer allerlei vormen van tussentaal.

Als tussendoortje wil ik er even aan toevoegen dat het me opvalt dat de tussentaal op de VRT en in Nederland wordt ondertiteld. Programma's in Duitsland in het Zwitsers of het Oostenrijks Duits, worden niet ondertiteld, ook al spreekt men met een ander accent en gebruikt men een tussentaal. Het vergt wellicht enige taalgevoeligheid, maar het moet toch mogelijk zijn ook bij ons niet te ondertitelen. Als men correct Nederlands zou gebruiken en geen tussentaal, dan zou dat zeker niet nodig zijn.

Uit wetenschappelijke en populair-wetenschappelijke publicaties over de beschrijving van de gesproken taal in Vlaanderen, blijkt dat de Brabants-Antwerpse tussentaal in opmars is en dat wij mogelijk op termijn kunnen verwachten dat die taalvariëteit de standaardtaal in Vlaanderen zou verdringen. Wij menen alleszins de tendens naar functieverlies in het gesproken taalgebruik van het Standaardnederlands te constateren. Dit heeft in Vlaamse onderwijskringen tot onzekerheid geleid over de taalnorm voor het mondeling taalgebruik in het onderwijs. Moeten wij met onze leerlingen nog Algemeen Nederlands spreken? Kunnen wij gerust overschakelen op een tussentaal? Mogen wij tussentaal tolereren? Het blijft alleszins onze overtuiging dat het Standaardnederlands de taalvariëteit is voor het onderwijs. Als we willen dat studenten en leerlingen kennis van en vaardigheid in de standaardtaal verwerven, dan moet de leraar of docent zorgen voor een behoorlijk taalaanbod en oefenmogelijkheden in die taalvariëteit.

De minister erkent in de beleidsnota dat de versterking van het Nederlands in de scholen afhankelijk is van de lerarenopleiding. Dat klopt. Die moet er immers voor zorgen dat het Nederlands van alle afgestudeerde leraren van uitstekende kwaliteit is. Het Standaardnederlands is nu al, terecht, duidelijk verankerd in de basiscompetenties. De minister wil met de lerarenopleidingen verder een kader ontwikkelen om het uitstroomniveau van het Nederlands als instructietaal voor hun afgestudeerden te bepalen. Als je op school geen standaardtaal meer hoort, waar dan wel nog?

Ik heb een aantal studies van hogescholen en universiteiten doorgenomen, onder meer een eindwerk over dit thema. Het is logisch om een paar concrete voorbeeldjes te geven. Op televisie en ook in de klassen wordt in plaats van 'je' of 'u' regelmatig 'ge' of 'gulle' gebruikt. Ook de verbuiging van lidwoorden is vaak verkeerd: 'ne keer' in plaats van 'een keer'. Tussentalen moeten kunnen en taal leeft, dat is een rijkdom. Ook de dialecten vind ik

fantastisch, ik ben er absoluut voorstander van.

Minister, los daarvan moet iedereen natuurlijk ook correct Nederlands kunnen spreken en als het enigszins kan, moet men ook een beetje kunnen articuleren, zeker de leerkrachten, maar dat is niet altijd het geval. In een eindwerk las ik: “De oudste leerkrachten doen het meest hun best om standaardtaal te spreken. Bij de jongste leerkrachten zijn er bij die bijna dialectisch praten in de klas. Uit interviews blijkt dat vrijwel alle leerkrachten hun taalgebruik standaardtaliger inschatten dan het werkelijk is. Ze zijn teleurgesteld wanneer ze horen dat de onderzoeker hun taalgebruik in de klas als tussentaal of tussentalig gekleurde standaardtaal omschrijft. Er is een grote terughoudendheid bij leerkrachten om elkaar op taalfouten te wijzen uit vrees dat dit door de collega’s als teken van beroepsmisvorming zou kunnen worden geïnterpreteerd.”

Kinderen die van thuis uit de schooltaal goed beheersen, hebben doorgaans meer succes op school en zien veel deuren in de samenleving voor hen open gaan. Gelijke kansen dus. U bent ook minister van Gelijkekansenbeleid. Gelijke kansen inzake onderwijsinhoud betreffen drie duidelijke prioriteiten: taal, taal en nog eens taal. Met andere woorden, de enige variëteit die leerkrachten geacht worden te beheersen en adequaat in te zetten, is de variatie binnen de standaardtaal, niet de brede waaier aan variëteiten buiten de standaardtaal. Onderwijs moet zich dus kunnen bewegen binnen de afgesproken normen, want taalrelativisme is de vijand van gelijke kansen. De huidige taalcomplexiteit zou niet mogen worden aanvaard als excuus voor een lakser pedagogisch-didactisch optreden.

Collega’s, een cruciaal aandachtspunt in de talennota van de minister is dat elke leraar ook een taalleraar is: niet alleen de leraar Nederlands, maar ook de kleuterjuf, de turnleraar, de leraar aardrijkskunde, de leraar boekhouden, de leraar houtbewerking tot de professor Grondwettelijk Recht toe. Het gaat erom dat lesgevers een correcte taal gebruiken.

We kunnen hier natuurlijk nog lang over doorbomen, maar de aanzet van deze vraag was om even een mogelijke discussie op gang te brengen en die al dan niet mee te nemen naar de Taalunie en zelfs naar onze Nederlandse collega’s.

Minister, hebt u reeds tekenen ontvangen dat het Nederlands als standaardtaal in Vlaamse onderwijskringen aan het vervagen is en dat het Algemeen Nederlands er aan status- en functieverlies lijdt? Bent u van mening dat als duidelijk signaal, een advies of richtlijn aan leerkrachten over het gebruik van standaardtaal tegenover tussentaal noodzakelijk is? Indien niet, waarom niet? Bent u bereid om hierover overleg te plegen met de Nederlandse Taalunie?

**De voorzitter:** Mevrouw Celis heeft het woord.

**Mevrouw Vera Celis:** Voorzitter, minister, collega’s, ik zal proberen om me in de standaardtaal uit te drukken, want blijkbaar blijft een Kempenaar het accent uit de Kempen meedragen in de spreektaal en in de standaardtaal.

Ik sluit me bijzonder graag aan bij de vragen die de heer Verstreken stelt. Het is heel terecht om even stil te staan bij het gebruik van de standaardtaal, in het bijzonder als het hier in de commissie Onderwijs gaat over de lerarenopleiding. Op 28 jaar tijd heb ik, als mentor van mijn jongere collega’s, het gebruik van het Nederlands bij hen sterk zien achteruitgaan. Wij kregen destijds bij elke oefenles die werd gegeven mee dat elke leerkracht, ongeacht het vak dat hij komt geven, een leerkracht Nederlands is. We werden daarop geëvalueerd. Achteraan de lesbespreking stond op welke klinker, medeklinker of dubbele klank wij dienden te letten in onze volgende lessen. Dat is er spijtig genoeg helemaal uitgegaan. Als we nu de lerarenopleiding opnieuw zullen bekijken, wetende dat er een grote instroom is vanuit het tso en het bso, moeten we er bijzonder goed voor opletten dat het gebruik van de standaardtaal niet alleen bekeken en meegenomen, maar ook geëvalueerd wordt, zodat men er met andere woorden niet zomaar onderuit kan.

Dat brengt me bij een tweede punt: een stukje zekerheid krijgen dat de kwaliteit van het Nederlands bewaakt wordt. Het is een taal waarover we niet verlegen hoeven te zijn. In de vraag van de heer Verstreken wordt verwezen naar de Nederlandse Taalunie. Ik ben eventjes op de website gaan kijken en daarop staat een schitterend artikel over één standaardtaal met drie poten, het Nederlands als wereldtaal. 22,5 miljoen mensen spreken onze taal, in Vlaanderen, in Nederland en in Suriname. 22,5 miljoen, dat is toch een aantal waar we niet verlegen over hoeven te zijn.

Minister, het is heel bijzonder dat u misschien een denkgroep, een werkgroep, een aantal mensen bereid vindt die zeker eens aftoetsen wat niet alleen de Nederlandse Taalunie daarover te zeggen heeft, maar ook alle andere organisaties die het gebruik van het Nederlands en het correcte gebruik van de taal hoog in het vaandel voeren. Ik hoop daar in uw antwoord iets van terug te vinden.

**De voorzitter:** De heer Van Overmeire heeft het woord.

**De heer Karim Van Overmeire:** Voorzitter, minister, collega's, de commissies waar ik als toegevoegd lid deel van uitmaak, hadden vandaag geen vergadering, maar ik ben toch naar Brussel gekomen, en dat met één bedoeling: ik wil de heer Verstreken feliciteren met zijn vraag.

Ik sluit er mij volledig bij aan. Mijn Nederlands is misschien wat minder zuiver dan dat van de vorige sprekers – het is niet aan mij om daarover te oordelen – maar mijn ergernis over het verlies van status van de standaardtaal en het gebrek aan zorg ervoor is dezelfde.

Ik wil even in dit debat brengen dat deze discussie eigenlijk al bijna tweehonderd jaar oud is. Toen tijdens het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden minister Van Maanen trachtte het Nederlands als standaardtaal in Vlaanderen in te voeren, stootte hij niet alleen op verzet van de Franstaligen, maar ook op dat van een aantal provincialistische en heel conservatieve krachten. Toen na de Belgische onafhankelijkheid binnen de Vlaamse Beweging de vraag ontstond wat we nu eigenlijk spraken, Nederlands of Vlaams in drie, vier, vijf, zes varianten, was het een groot voordeel voor ons dat Jan Frans Willems en de andere voorstanders van de standaardtaal, het uiteindelijk hebben gehaald. Geheel terzijde wil ik opmerken dat die mensen ook steun kregen van de Belgische machthebbers, want het bestaan van één Nederlandse standaardtaal betekende dat de teksten maar één keer dienden te worden vertaald en niet in vijf of zes Vlaamse varianten.

Uiteindelijk is de vraag vandaag nog altijd dezelfde. Vinden we het belangrijk om deel uit te maken van een gemeenschap van 22 miljoen Nederlandstaligen in het hart van Europa? Of vinden we het even goed dat we een conglomeraat zijn van aan elkaar verwante dialecten en tussentalen?

Het was Geert Van Istendael die in Knack van 19 mei van vorig jaar het volgende liet optekenen: “Eigenlijk snap ik mijn Vlaamse medeburgers niet. Hun hele emancipatie was erop gericht het Nederlands zijn legitieme rechten te bezorgen. Nu die rechten er zijn, laten we de taal waarvoor we hebben gevochten verslonzen. Als wij, Vlamingen, de tussentaal consacreren, consacreren wij onze eigen luiheid, zelfgenoegzaamheid, onze voze verwaandheid en onze onwelriekende vooroordelen tegen Nederland.”

Benno Barnard, geen onbekende in deze discussie, stelde drie jaar eerder: “Met enige regelmaat vertelt men ons dat we het beste onderwijs ter wereld hebben, maar klaarblijkelijk behoren de vakken moedertaal, geschiedenis, aardrijkskunde en muziek daar niet toe. Na een eeuw van culturele emancipatie drukt 80 percent van de bevolking zich in een of ander boerentaaltje uit dat op televisie ondertiteling behoeft.” Dat is een beetje provocatief geformuleerd, zoals we het van die man gewoon zijn, maar de teneur is toch wel duidelijk.

Vanzelfsprekend is het geen of-ofverhaal. Heel wat mensen spreken naast Standaardnederlands ook een tussentaal en een dialect, en wellicht ook nog een aantal vreemde talen.

Zij doen dat probleemloos, afhankelijk van de omgeving. Dat is niet het probleem. Het probleem is wel het verlies aan status van het Standaardnederlands, dat voor veel Vlamingen een vreemde taal dreigt te worden. Het wordt een taal die ze nog wel begrijpen en kunnen lezen, maar ze verkrampen als ze die moeten spreken.

Ik ben het dan ook helemaal eens met wat op bladzijde 29 van de beleidsnota staat: “Het streefdoel moet zijn dat elk kind, elke jongere uitstekend Nederlands spreekt, met daarnaast een degelijke kennis van twee of meer vreemde talen.” De sleutelkwestie is dan dat het Nederlands van alle afgestudeerde leraren uitstekend moet zijn. Minister, ik ben dan ook erg benieuwd naar uw antwoorden.

Afsluitend wil ik nog zeggen dat ook andere groepen in onze samenleving een voorbeeldfunctie hebben. Ik denk dan aan nieuwslezers, maar ook aan schrijvers, acteurs, journalisten en politici. Sta me toe in dat verband iets provocerend te zeggen. Ik vind het erg goed dat in dit huis taalcursussen Frans en Engels worden gegeven. Ik ben zelf voor die cursussen ingeschreven. Maar misschien moeten we ook wat meer aandacht besteden aan ons eigen taalgebruik. Onderzoek zou kunnen uitwijzen dat bij veel collega's, ook bij mezelf, het gebruikte Nederlands eigenlijk een tussentaal is. Ik begrijp natuurlijk dat de minister zich niet in een positie bevindt om daarover uitspraken te doen, laat staan om ter zake initiatieven te nemen.

**De voorzitter:** Ik heb veel bijgeleerd, zoals het feit dat de Belgische overheid het Algemeen Nederlands heeft gepromoot. Het Uitgebreid Bureau kan eventueel overwegen een cursus Nederlands voor de parlementsleden te organiseren.

Minister Smet heeft het woord.

**Minister Pascal Smet:** Voorzitter, collega's, het beleidsdomein Onderwijs heeft geen groot-scheeps onderzoek over de status en de functie van het Standaardnederlands in het onderwijs uitgevoerd. Evenmin is er een besteld. Op het einde van vorig schooljaar is er een peiling Nederlands in de derde graad aso, tso, kso afgenomen. Daarin werd gepeild naar het gebruik van het Algemeen Nederlands door leerlingen en leerkrachten Nederlands in de lessen Nederlands en in andere vakken. De resultaten van deze peiling worden eind april op een colloquium voorgesteld.

Er is wel heel wat extern onderzoek verricht over de functie en status van het Standaardnederlands, zowel in Vlaanderen als in Nederland, ook over de standaardvariëteit van andere talen overigens. Een belangrijke conclusie uit dergelijk sociolinguïstisch onderzoek is wel dat een standaard geen statisch maar een dynamisch gegeven is. Taalvariëteiten veranderen voortdurend, taalnormen proberen die verandering bij te houden. Het Standaardnederlands blijft uiteraard de taalvorm die, zeker als onderwijs- en bestuurstaal, de norm is. Het is ook de taalvariëteit die ons toelaat met elkaar te communiceren, zowel formeel als informeel.

Het decreet over de lerarenopleiding maakt expliciet melding van de taalvaardigheid van leerkrachten, zowel wat betreft de beheersing van het Standaardnederlands als voor het taalgericht onderwijs. Elke leraar moet veel talige competenties bezitten om goed te kunnen functioneren. Deze bekommernis werd in 2008 zichtbaar gemaakt in de actualisering van de basiscompetenties van leerkrachten. Voor elk type leerkracht werd de beheersing van het Standaardnederlands nadrukkelijker omschreven. Daarnaast werd duidelijk gemaakt dat elke leerkracht vaardiger moet worden in het communiceren met anderstalige leerlingen. Het taliger maken van de basiscompetenties van leraren was een duidelijk signaal van de overheid.

In het kader van de beleidsevaluatie van de lerarenopleiding die is voorzien voor 2012, wil ik grondig laten bekijken hoe in de lerarenopleidingen deze basiscompetenties bij de studenten worden aangeleerd. Uiteraard is het belangrijk dat een leerkracht in staat is met zijn of haar leerlingen in het Standaardnederlands te communiceren. Minstens even belangrijk is zijn of haar vermogen tot taalontwikkeland handelen. Leerkrachten moeten krachtige interactieve

leeromgevingen kunnen creëren waar leerlingen op een actieve wijze hun taalvaardigheid ontwikkelen en de leerkracht de taalheterogeniteit van de groep positief weet te benutten. Ook de pedagogische begeleidingsdiensten hebben ter zake een rol te vervullen.

Over dit thema wordt reeds met de Nederlandse Taalunie samengewerkt. In het kader van de voorbereidingen van de talennota is met de Taalunie al overlegd. Uiteraard moet het Standaardnederlands de norm blijven. Het wordt wel moeilijk om die opdracht aan de Taalunie te blijven toevertrouwen, want onze Nederlandse partners willen zwaar besparen op de Taalunie. Extra opdrachten aan de Taalunie geven is dus geen evidente zaak.

Ten slotte wil ik nog zeggen dat dit geen probleem is van het onderwijs alleen, maar wel van de samenleving in haar geheel. Er is al verwezen naar de rol van de media. Men moet vaststellen dat de afgelopen jaren met de dialecten is gekoketteerd. Diegenen die Standaardnederlands spraken waren de 'sul' of de 'nerd' van de groep. Er ontstaat een gevoel in de samenleving waarbij men met een tussentaal 'cool', 'wijs' of 'keigoed' is. Ik druk het scherper uit dan het is, maar het is toch wel een beetje zo. In het algemeen is dat zo, en dat is niet goed. We moeten een standaardtaal spreken én meertalig zijn. Dialect kan, maar in de communicatie is doorgaans een standaardtaal aangewezen, zonder daarbij in taalpurisme te vervallen. Persoonlijk ben ik van mening dat het evenwicht vandaag een beetje zoek is.

**De voorzitter:** De heer Verstreken heeft het woord.

**De heer Johan Verstreken:** Wanneer vindt het colloquium plaats?

**Minister Pascal Smet:** Eind april. Ik houd u op de hoogte van de precieze datum.

**De heer Johan Verstreken:** Het is belangrijk te pleiten voor een realistisch taalbeleid, waarbij in bepaalde situaties, zoals in de vrije tijd, een tussentaal mogelijk is. Dialecten zijn erg mooi, ik heb daar geen probleem mee. Maar in de klassen moet het Standaardnederlands de norm zijn. U knikt bevestigend. Collega's met onderwijservaring hebben er evenwel al op gewezen dat de jongeren het moeilijker hebben met het spreken van het Standaardnederlands. Misschien moet daaraan in de lerarenopleiding en aan de universiteiten meer aandacht worden besteed. Ik weet niet in welke mate dat al gebeurt.

Ik denk dat we de pleidooien van de collega's en het antwoord van de minister mogen meenemen naar de Taalunie én naar de Nederlandse collega's. In Nederland is het naar verluidt nog een pak erger dan hier. Het Amsterdams wordt bijvoorbeeld ook in heel veel scholen gesproken. Sommige vrienden die in Nederland wonen, denken eraan om weer naar Vlaanderen te verhuizen, omdat het daar zo abominabel slecht is: de uitspraak, taalfouten, dt-fouten die leerkrachten Nederlands in de rapporten van de kinderen schrijven, je houdt het echt niet voor mogelijk.

In Nederland was er tijdens de vorige legislatuur een groot debat over de vraag of tussentaal mogelijk moest zijn. Men eiste bijna dat het zou veranderen, dat men bijvoorbeeld 'ge' zou mogen gebruiken in plaats van 'je'. Gelukkig heeft de toenmalige minister van Onderwijs Plasterk dat tegengehouden. We moeten zorgen dat wij niet die richting opgaan en dat de standaardtaal behouden blijft.

Het is en blijft een moeilijke discussie, maar ik denk dat we hier al een aanzet hebben gegeven.

**De voorzitter:** Mevrouw Celis heeft het woord.

**Mevrouw Vera Celis:** Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik heb er een paar zeer fijne dingen uit onthouden. U hebt gezegd dat standaardtaal evolueert. Daar hebt u overschot van gelijk in. Ik ben elk jaar zeer benieuwd welke nieuwe woorden zullen worden toegevoegd aan het woordenboek. Dat om maar aan te geven dat taal inderdaad geen stilstaand maar een bewegend gegeven is.

Hoe moeten we die taal nu gebruiken in het onderwijs? U spreekt over de basiscompetenties

van de leerkracht. Dat is juist. We moeten de leerkracht bekwaamer maken in het taalgebruik. U kunt er zeker van zijn dat de jongere leerkrachten absoluut niet stilstaan bij het gebruik van de standaardtaal, om de eenvoudige reden dat ze daar niet op gewezen worden. Dat zit theoretisch in de basiscompetenties, maar op het veld wordt daar heel weinig mee gedaan. Ik heb in mijn carrière nooit gezien dat een leerkracht een opmerking of een schriftelijk verslag kreeg waarin iets gezegd werd over het taalgebruik. Dat was in onze tijd wel zo. Dat is er grotendeels uit gegaan. Ik vind dat spijtig.

U zegt dat leerkrachten een sterke leeromgeving moeten creëren om de kinderen taalvaardig te maken. Dat is heel juist. Kinderen, zeker in het basisonderwijs, zijn tegenwoordig zeer assertief en verbaal zeer sterk. Maar hoe correct zij hun taal spreken, is weer een ander verhaal. We moeten erop inzetten om daar het niveau te verhogen.

Ik ben nog altijd stomverbaasd en bijzonder aangenaam verrast als ik op tv of waar dan ook iemand aan het woord hoor die het Nederlands zeer goed beheerst. Het is bijzonder mooi om te aanhoren, los van de inhoud van wat die persoon vertelt. Als we dat zouden kunnen vertalen naar het onderwijs, vanuit de basisschool, blijven volhouden in het secundair onderwijs en eisen in de lerarenopleiding, dan denk ik dat we een goed verhaal kunnen brengen.

**De voorzitter:** De heer Van Overmeire heeft het woord.

**De heer Karim Van Overmeire:** Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik stel vast dat de standpunten niet zo ver uit elkaar liggen. Voor mij is het centrale punt de status van de standaardtaal. Tien, twintig, dertig jaar geleden had de standaardtaal nog een hoge status en stond Standaardnederlands spreken nog gelijk aan een zekere voornaamheid, maar nu staat voornaamheid – en dat is niet alleen in de taal zo – gelijk aan oubolligheid, saaiheid, niet-hip zijn.

De vraag is hoe je vanuit de overheid een status weer kunt opwaarderen. Noch de Vlaamse of de Nederlandse overheid, noch de Taalunie mag mijns inziens schrik hebben om een taalpolitiek te voeren. Als de overheid ingrijpt op het vlak van economie, milieu enzovoort, mag de overheid ook ingrijpen op het taalgebruik en echt een taalpolitiek voeren.

De inzet is natuurlijk heel groot. Wij zijn een taalgebied van 22 miljoen mensen, omgeven door veel grotere taalgebieden: Frans, Engels, Duits. Vlaanderen is een taalgebied dat eigenlijk rond Brussel ligt, dat steeds meer internationaliseert. Als we ook nog eens de Nederlandse taal gaan fragmenteren in tussentalen, gaan we onze positie heel sterk verzwakken.

Ik wil de minister dan ook oproepen – al stel ik vast dat hij nu al grotendeels op dezelfde lijn zit – om echt voor een taalpolitiek te gaan, zeker wat zijn departement betreft.

**De voorzitter:** Mevrouw Meuleman heeft het woord.

**Mevrouw Elisabeth Meuleman:** Bij mij gaat het minder om de schrik voor de tussentalen. We kunnen wel zeggen dat er een verarming van de taal plaatsgrijpt. Nog niet zo lang geleden hebben we de rapporten gezien in verband met de teloorgang van en de desinteresse voor het lezen bij onze jongeren. Die twee zijn volgens mij zeer sterk gelinkt. Het verloren gaan van de liefde voor het lezen hangt samen met de verarming van onze taal. Dat baart mij zorgen. Het promoten van het lezen kan dus ook een rol spelen in het behoud van de rijkdom van onze taal.

**De voorzitter:** Minister Smet heeft het woord.

**Minister Pascal Smet:** Mevrouw Meuleman, ik kan u melden dat de aangekondigde rondetafel over de promotie van het lezen intussen heeft plaatsgevonden. Een van de conclusies van het PISA-onderzoek (Program for International Student Assessment) was dat jongeren niet graag lezen. We hebben daarop een rondetafel aangekondigd, en die heeft intussen dus plaatsgevonden.



**Mevrouw Elisabeth Meuleman:** Wat is daar dan uitgekomen?

**Minister Pascal Smet:** Dat was een eerste bijeenkomst. Het is nu de bedoeling om daar een soort actieplan rond op te zetten. Het was een heel vruchtbare bijeenkomst, die ikzelf gedurende tweeënhalve heb bijgewoond, tot grote verrassing van de deelnemers van de rondetafel.

**De voorzitter:** Mevrouw Celis heeft het woord.

**Mevrouw Vera Celis:** Minister, kunnen wij zo snel mogelijk de datum van dat colloquium krijgen? U sprak over eind april.

**De voorzitter:** We zullen u dat laten bezorgen via de secretaris.

Het incident is gesloten.

■

**Vraag om uitleg van de heer Jos De Meyer tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over pilootprojecten voor de bouw van passiefscholen - 1696 (2010-2011)**

**De voorzitter:** De heer De Meyer heeft het woord.

**De heer Jos De Meyer:** Voorzitter, minister, collega's, op 23 mei 2008 werd in een persmededeling door de toenmalige Vlaams minister van Onderwijs en Vorming aangekondigd dat nog hetzelfde jaar de bouw zou starten van de eerste Vlaamse passiefscholen. Voor die pilootprojecten werd een budget van 21 miljoen euro vrijgemaakt. De meerkosten als gevolg van passiefbouwen zouden volledig worden gesubsidieerd.

De oproep van het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs (AGIO), die reeds in februari 2007 werd gelanceerd, voor de bouw van passiefscholen leverde niet minder dan 75 kandidaturen op. Een selectiecommissie beoordeelde de projecten op basis van een aantal vastgelegde criteria. Er werd onder andere rekening gehouden met de snelheid waarmee het project kan worden gerealiseerd, de representativiteit van het project, de bereidheid om de energieprestaties permanent op te volgen en het project open te stellen voor geïnteresseerden en de totaalvisie van de inrichtende macht op duurzaamheid.

Uiteindelijk werden 25 projecten geselecteerd: 4 van het gemeenschapsonderwijs, 7 van het officieel gesubsidieerd onderwijs en 14 van het vrij gesubsidieerd onderwijs. Het gaat zowel om scholen van het basis-, het secundair en het volwassenenonderwijs. In de loop van 2009 werden 2 projecten, één in Kalmthout en één in Londerzeel, voorgesteld aan het grote publiek in aanwezigheid van toenmalig minister Vandenbroucke. Sindsdien is het echter windstil. Intussen blijkt dat nog geen enkele school haar dossier rond heeft.

Minister, wat is de stand van zaken van het project passiefscholen? Wat zijn de redenen van de grote vertraging tegenover de aankondiging van uw voorganger? Zullen alle projecten nog wel uitgevoerd worden? Zo ja, met welke timing? Door het grote tijdsverloop zullen de bouwkosten vermoedelijk al opgelopen zijn. Hoe zal deze meerkost gedragen worden?

**De voorzitter:** Mevrouw Vermeiren heeft het woord.

**Mevrouw Goedele Vermeiren:** Ik sluit me aan bij de vraag. De lokale besturen en schoolbesturen vragen ook naar de stand van zaken. Zij hebben ingetekend. Er blijft een grote onduidelijkheid bestaan.

**De voorzitter:** Minister Smet heeft het woord.

**Minister Pascal Smet:** Het project van de Basisschool KA Etterbeek van het GO! - Scholengroep Brussel werd na aanbesteding toegewezen, en is in uitvoering gegaan in

september 2010. De voorbereidende werken zijn ondertussen afgerond, dat zijn afbraakwerken, werken in de ondergrond enzovoort. In het voorjaar van 2011 starten de bouwwerken. De nieuwe school zal in gebruik genomen worden in 2012.

Volgende projecten zijn momenteel in aanbesteding, maar zover bekend zijn de werken nog niet toegewezen: het gemeentebestuur van Kruishoutem met de Gemeentelijke Basisschool Marolle, de provincie Vlaams-Brabant met de provinciale school voor buitengewoon onderwijs De Sterretjes in Tienen, en het Katholiek Basisonderwijs Lozen vzw met de gesubsidieerde Vrije Basisschool in Bocholt.

Volgende projecten zijn in volle voorbereiding om in 2011 in aanbesteding te gaan. De exacte timing hiervan is moeilijk in te schatten. Enerzijds is het verloop van de projecten afhankelijk van de betrokken inrichtende machten of schoolbesturen en de aangestelde partners, anderzijds is het ontwerp- en bouwproces zeer gevoelig voor verschillende externe randvoorwaarden zoals ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP), budget, lokale politiek, onderzoeksproces, het DBFM-programma (design, build, finance, maintain) enzovoort. Ik som de projecten in voorbereiding op: het schoolbestuur Sterbos voor onderwijs en opvoeding vzw met de Vrije Basisschool Sterbos in Wuustwezel, het gemeentebestuur Heusden-Zolder met het CVO Heusden-Zolder, de vzw Leielandscholen met het Sint-Niklaasinstituut van de gemeente Zwevegem, stad Dilsen-Stokkem met de Stedelijke Bouwvakschool, het gemeentebestuur van Londerzeel met het Gemeentelijk Technisch Instituut Londerzeel, de Vrije Basisschool 't Piepelke, School met de Bijbel in Bilzen, vzw Katholiek Onderwijs Sint-Jan met de Vrije Basisschool van Anzegem, het Don Bosco Onderwijscentrum, Don Bosco Instituut ASO-TSO-BSO & EG in Groot-Bijgaarden, en de vzw Zonnekind met de Vrije Basisschool Zonnekind in Kalmthout.

Van deze projecten werden de ontwerpdocs voor Bilzen, Zwevegem en Wuustwezel bij AGION ingediend voor goedkeuring voor aanbesteding en nagekeken op volledigheid. Het ontwerpdocs voor Bilzen is op 10 februari 2011 goedgekeurd voor aanbesteding. Verwacht wordt dat de andere docs de komende weken, op voorwaarde dat ze volledig zijn, ook zullen worden goedgekeurd.

Alle scholen zijn de ontwerpfasen voorbij, met uitzondering van de projecten die zullen worden gebouwd binnen het DBFM-programma. Van deze acht projecten, is de passiefschool van Londerzeel één van de drie proefprojecten van het DBFM-programma. Ze volgt om deze reden een traject dat afwijkt van de overige DBFM-projecten.

De zeven andere passiefscholen volgen hetzelfde bouwtraject als de 'niet-passiefscholen' binnen het DBFM-programma. Deze scholen liggen in Assenede, Morselt, Oudenaarde, Waregem, Zandhoven en Zwijndrecht.

Het project in Zandhoven werd opgenomen in Open Oproep 19 van de Vlaamse Bouwmeester en zit in de fase van het aanstellen van de architect. De start van de ontwerpopdracht is gepland voor maart 2011. Voor de overige zes scholen moet de procedure voor het aanstellen van de architect nog worden opgestart. Van de 24 geselecteerde scholen die opgenomen werden in het pilootproject Passiefscholen, zijn tot vandaag vier scholen uit het project gestapt: in Genk, Kortrijk, Heusden-Zolder en Brugge.

Aangezien de realisatie van de passiefscholen een pilootproject betrof, was de kennis en ervaring op het terrein, bij ontwerpers en studiebureaus, beperkt. Slechts enkele van de projecten waren bij de selectie in 2008 dermate uitgewerkt dat ze een volledig ontwerpdocs konden indienen. Een aantal ver gevorderde scholen, in de voorontwerpfase, dienden nog een gespecialiseerd studiebureau voor de passiefstandaard aan te stellen en de nodige berekeningen uit te voeren. In sommige gevallen leidde dit ook tot noodzakelijke aanpassingen in de plannen en bijsturing in functie van technieken.

Dit proces van zoeken en bijsturen vraagt tijd en verliep vaak moeizaam. Het proefproject is opgezet om eruit te kunnen leren. Passiefscholen vragen een geïntegreerd ontwerpproces. In

nauw overleg tussen gebruiker, architect en studiebureaus worden technieken gezocht die een goed evenwicht bieden tussen architectuur en technieken en een goede kosten-batenverhouding. Dit vraagt meer voorafgaand studiewerk dan een klassiek bouwproces. De langere voorbereiding moet worden teruggewonnen door een vlottere uitvoering.

De redenen van de ‘grote vertraging’ zijn niet te wijten aan het pilootkarakter, maar aan externe factoren zoals het ontbreken van een RUP, nieuwe opportuniteiten voor de school, heraanbesteding van de werken. Alle reguliere projecten, met uitzondering van de vier scholen die uit het pilootproject stapten, zitten ofwel in de uitvoering, ofwel in een lopende aanbestedingsprocedure, ofwel in de voorbereiding van de aanbesteding. Tot op vandaag zijn er geen aanwijzingen dat deze projecten niet kunnen worden uitgevoerd. Zodra deze scholen hun ontwerp dossier opgemaakt hebben, kennen deze projecten een normaal tijdsverloop, zoals voor E70-scholen van dezelfde grootteorde die in aanmerking komen op de wachtlijst. Er wordt in principe geen langere uitvoeringstermijn verwacht.

De extra subsidie van 235 euro per vierkante meter voor de geselecteerde passie scholen is forfaitair. Deze subsidie wordt maandelijks aangepast aan de index. Ik heb geen onderbouwde gegevens zoals ramingen of prijslijsten die aantonen dat de werkelijke meerkosten voor passie bouw, de bijkomende subsidies substantieel overschrijden.

**De voorzitter:** De heer De Meyer heeft het woord.

**De heer Jos De Meyer:** Ik ben zeer tevreden dat voor deze projecten eindelijk vooruitgang geboekt wordt. In het veld was er regelmatig grote zorg over de evolutie van deze projecten. Voorzitter, voormalig minister Vandenbroucke was ook een zeer interessante professor, maar voor de implementatie van sommige projecten laat hij veel aan minister Smet over.

Minister, ik blijf bezorgd over de financiële consequenties. Als een project vier, vijf jaar later dan gepland wordt gerealiseerd, valt het duurder uit. De bouw prijzen zijn ondertussen gestegen. Als dit project duurder wordt, heeft dat consequenties voor het geheel van uw mogelijkheden. Ik heb u daar gisteren nogmaals op gewezen in de plenaire vergadering. Ik doe dat nu opnieuw, in het kader van de bespreking van de bijsturing van de begroting.

– *Mevrouw Marleen Vanderpoorten treedt als waarnemend voorzitter op.*

**De voorzitter:** Het incident is gesloten.

■

**Vraag om uitleg van de heer Boudewijn Bouckaert tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de daling van de slaagcijfers van de eerstejaarsstudenten - 1632 (2010-2011)**

**Vraag om uitleg van mevrouw Goedele Vermeiren tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de opvolging van de invoer van een niet-bindende oriëntatieproef bij de aanvang van het hoger onderwijs - 1775 (2010-2011)**

**De voorzitter:** De heer Bouckaert heeft het woord.

**De heer Boudewijn Bouckaert:** Voorzitter, minister, ik ben buitengewoon hoogleraar. Buitengewoon is een bedrieglijke term, ik ben slechts een halve hoogleraar. Ik geef les aan de eerstejaars aan de universiteit. De problematiek van de eerstejaars boeit me dan ook.

Het is in de pers verschenen, maar ik zie het elk jaar in augustus en september aan de deliberatielijsten: in het eerste jaar liggen de misluktingspercentages heel hoog. In het voorbije academiejaar slaagden slechts 28 procent van de eerstejaarsstudenten in het eerste jaar hoger onderwijs, dat zijn 13.780 van de bijna 49.000 studenten. Minister, dit is heel veel, maar wat nog zorgwekkender is, is de evolutie. Die gaat achteruit sinds 2007-2008. Toen

ging het nog maar om 40 procent. Voor de hervorming was het 42 procent. Er zit dus een negatieve trend in.

Als oorzaak wordt vaak de flexibilisering genoemd. Voorzitter, u weet zeer goed waarover dat gaat, want de flexibilisering is onder uw ministerschap doorgevoerd. Ik was daar als hoogleraar enthousiast over. Dit is dus geen kritiek. Bij de flexibilisering wordt er niet meer in studiejaren, maar in studiepunten gedacht. Door de flexibilisering kunnen vakken van het eerste jaar tot op zekere hoogte worden meegenomen naar het tweede en zelfs derde jaar, waardoor er een studievertraging optreedt. Op termijn mondt dit haast onvermijdelijk uit in een langere studieduur. Studenten hebben de neiging een beetje à la carte examen af te leggen. Zij kiezen de vakken waarvoor ze zeker zullen slagen, en de vakken waarvan ze denken dat ze er minder sterk in zijn, blijven hangen en worden meegesleept naar de latere jaren. Dat is dus een trend. Als ik het heb over mislukkingcijfers, heb ik het wel degelijk over studenten die niet slagen in het hele jaar. Bij de andere studenten zijn er wel die geslaagd zijn in een aantal vakken. Je moet de zaak in die zin nuanceren.

Volgens experts zou de flexibilisering niet de enige verklaring zijn voor de dalende slaagcijfers. Er is ook een probleem met de veranderende instroom en het diversere publiek. Er is meer bepaald een groter aantal studenten dat vanuit het bso naar de universiteit gaat en het daar zeer moeilijk heeft om te slagen.

In een reactie op deze problematische cijfers pleit de Vlaamse Vereniging van Studenten (VVS) voor de invoering van een duidelijk oriënteringsbeleid en het dringend organiseren van overleg tussen het secundair en het hoger onderwijs. Bedoeling hiervan is de student beter in te lichten over wat het hoger onderwijs precies inhoudt of verwacht, wat de verschillen tussen de verschillende onderwijsinstellingen of verschillende opleidingen zijn, en welke richting de betrokkene het meest zal liggen. Dat is een goede invalshoek.

De oplossing moet zeker ten dele in die hoek gezocht worden, maar de vraag is of dit voldoende zal zijn. Dit is een ‘carrot policy’, maar moet er niet ook een aansporing zijn met ‘the stick’? Bijvoorbeeld door middel van een verhoging en misschien een selectieve verhoging van het inschrijvingsgeld? Ook werd gedacht aan de oriënterings- en/of de selectieproeven. Dat zijn ook methodes om eventueel tot een selectie van studenten over te gaan en daardoor de slaagcijfers te verhogen. Op die manier kan men de studenten die absoluut geen of de minste kansen om te slagen hebben aan de poort tegenhouden en toeleiden naar een richting waar ze misschien wel slagen. Dat zou hun de frustratie van de mislukking besparen. Dat kan de student ertoe aanzetten om zich grondiger te informeren en zijn leermogelijkheden correcter in te schatten.

De kwestie die ik hier aankaart, is natuurlijk niet nieuw. Ze is al een paar keer in deze commissie besproken. Minister, ik stel de vraag ook om u een beetje op te jagen, maar dat is ook de taak van een oppositieparlementslid.

Minister, welke structurele oorzaken ziet u voor de daling van de slaagcijfers van de eerstejaarsstudenten? Ziet u nog andere redenen? Beschikt u over nog andere studies of gegevens? Zult u hier bijkomende beleidsmaatregelen nemen, bij voorkeur een combinatie van ‘wortel- en stokmaatregelen’? Hoe zit het met de oriënteringsproef? U hebt in deze commissie gezegd dat u daarover de rectoren hebt aangesproken. Is daar al vooruitgang geboekt?

**De voorzitter:** Mevrouw Vermeiren heeft het woord.

**Mevrouw Goedele Vermeiren:** Voorzitter, mijn vraag vertrok ook vanuit de vaststelling dat de slaagcijfers van de eerstejaarsstudenten dalen en blijven dalen. De heer Bouckaert heeft de cijfers goed vermeld. Ik hoef dat niet te herhalen. Hij noemde ook een mogelijke oorzaak: de flexibilisering, waardoor er een studieduurvertraging zou optreden. Een andere oorzaak, die ook door de Vlaamse Interuniversitaire Raad (VLIR) wordt aangehaald, is dat studenten te vaak een verkeerde studiekeuze maken bij de overgang van het secundair onderwijs naar de

universiteit. De VLIR pleit er dan ook voor om die overgang beter te begeleiden. Ook de Leuvense denktank VIVES stelde in september al in een rapport dat er enorme verschillen zijn tussen de cijfers van verschillende afstudeerrichtingen in het secundair onderwijs en de slaagcijfers aan de universiteit. Ook daarop heeft de heer Bouckaert gealludeerd. Studenten uit het beroeps-, kunst- of technisch onderwijs hebben een slaagkans van amper 12 procent.

Om de verkeerde studiekeuze, de bijhorende dramatisch lage slaagpercentages en het verzeilen in het beruchte watervalsysteem tegen te gaan, opteert bijvoorbeeld Ben Lambrechts, directeur van de Provinciale Hogeschool Limburg, voor het zogenaamde zalmmodel: “Zoals bekend zwemt een zalm stroomopwaarts (...). Iemand met goede cijfers in het middelbaar onderwijs moet zeker de ambitie hebben om voor een masteropleiding te gaan. Maar wie twijfelt over zijn of haar niveau, kan beter een professionele bacheloropleiding kiezen en daarna via een schakelprogramma eventueel nog voor een masterdiploma gaan.” Die mogelijkheid bestaat nu. Veel studenten maken er al gebruik van.

Minister, in de commissievergadering Onderwijs van 12 februari 2011 antwoordde u op een vraag van de heer Bouckaert over het invoeren van een oriëntatieproef dat er al overleg is geweest met de verschillende rectoren en dat er met de beslissing hierover rekening zal worden gehouden bij de hervorming van het secundair onderwijs.

Minister, u hebt op 20 januari 2011 de rectoren ontmoet. Er werd afgesproken dat zij een voorstel zouden formuleren over de invoering van een oriëntatieproef. Hebt u van hen al een voorstel ontvangen? Bestaat de mogelijkheid om, nog voor de hervorming van het secundair onderwijs, nu al maatregelen te nemen om de overgang van het secundair naar het hoger onderwijs beter te begeleiden? Dat kan op verschillende manieren. Men kan in het secundair onderwijs de leraren meer ondersteunen. Maar er kunnen ook andere maatregelen worden getroffen. De centra voor leerlingenbegeleiding worden ingeschakeld tijdens de schoolloopbaan om leerlingen te begeleiden bij het maken van een juiste studiekeuze. Kunnen zij meer betrokken worden bij de overgang naar het hoger onderwijs? Kwestie van beter te accentueren wat bepaalde studierichtingen inhouden.

**De voorzitter:** Mevrouw Van Steenberge heeft het woord.

**Mevrouw Gerda Van Steenberge:** Voorzitter, minister, studeren is duur. Af en toe wordt uit het oog verloren dat de meeste kosten van voortgezet onderwijs worden gedragen door de overheid. De inschrijving kost 564 euro. Maar er wordt geschat dat het gemiddeld 8768 euro per student kost.

Terwijl de kosten hoog kunnen oplopen, geldt hetzelfde voor de baten. Je kunt het moeilijk berekenen, maar weinig twifelen eraan dat de samenleving erbij wint door te investeren in hoger onderwijs. Een goed opgeleide bevolking leidt tot een competitieve economie, hogere economische groei en meer welvaart. De maatschappij heeft er dus alle belang bij om te investeren in hoger onderwijs. Studeren loont. Maar eigenlijk zouden wij moeten zeggen: “Afstuderen loont.” Niet-afgeronde studies kunnen maar in zeer beperkte mate worden gevaloriseerd. Drie jaar lang studeren zonder dat dit uitmondt in een diploma, leidt eerder tot frustratie dan tot een hoger loon achteraf. Ook voor de gemeenschap hebben de genoemde slaagcijfers veel weg van een verspilling van middelen. Dit geldt des te meer omdat de kwaliteit van het hoger onderwijs daardoor onder druk staat. Het aantal studenten per lesgever is de jongste jaren voortdurend toegenomen. Onlangs hadden wij nog meerdere vragen om uitleg over de werkdruk in het hoger onderwijs.

Er moeten dus oplossingen komen. Er zijn verschillende mogelijkheden om de slaagcijfers een beetje op te krikken. Een van de mogelijkheden zou kunnen zijn het inschrijvingsgeld fors op te trekken. Ik ben daar absoluut geen voorstander van. Er is bovendien geen draagvlak voor een dergelijk systeem. Ons onderwijs is in principe kosteloos. Ieder kind moet de mogelijkheid krijgen om te kunnen studeren, ook wie het financieel moeilijk heeft.

Een ander alternatief zou het penaliseren van langer studeren kunnen zijn. Onze Nederlandse

buren hebben daarvoor gekozen. Zij hebben de boete fors opgetrokken naar 3000 euro. Dat resulteert dan weer in vragen om uitleg hier over de forse instroom van Nederlanders in ons hoger onderwijs. Het gaat meestal om studenten wier cijfers redelijk laag liggen.

Een andere mogelijkheid is het beperken van de instroom. Daar zijn verschillende mogelijkheden voor waaronder een gepaste vooropleiding. Frankrijk en Duitsland passen dat toe. Er kan ook een toelatingsproef worden afgenomen, een dwingende toelatingsproef of een vrijblijvende oriënteringsproef. Hoe dan ook, er moet een maatregel komen om de slaagcijfers op te krikken in het belang van de maatschappij, onze welvaart en onze concurrentiekracht. Minister, ik ben benieuwd wat uw visie hierover is en welke maatregelen u geschikt acht om de slaagcijfers op te krikken.

**De voorzitter:** Mevrouw Poleyn heeft het woord.

**Mevrouw Sabine Poleyn:** Ik sluit me aan bij deze vraag, specifiek voor wat het aspect van de flexibilisering betreft. Minister, ik zou graag weten hoe ver we staan met de evaluatie van de flexibilisering. Welke gegevens zijn beschikbaar, niet enkel wat de impact op de slaagcijfers van de eerstejaarsstudenten betreft maar ook op de ongekwalificeerde uitstroom in het hoger onderwijs? Door de flexibilisering blijft een aantal jongeren veel langer hangen in het universitair onderwijs om dan uiteindelijk zonder diploma uit te stromen. Ze zijn dan te oud om nog te heroriënteren. Zijn daar cijfers over beschikbaar?

**De voorzitter:** Mevrouw Pehlivan heeft het woord.

**Mevrouw Fatma Pehlivan:** Minister, we hebben in deze commissie al gesproken over de ongekwalificeerde uitstroom. Ik meen dat we er zelfs een actualiteitsdebat over hebben gevoerd. Bij bepaalde hogescholen en universiteiten is de ongekwalificeerde uitstroom van allochtone jongeren veel groter dan bij andere groepen. Dat heeft te maken met heel wat facetten waaronder verkeerde richting, scholingsgraad van de ouders, sociaal-economische achtergrond enzovoort. Ook in de studie staat dat hun slaagkansen in het hoger onderwijs veel lager liggen als met al die aspecten rekening wordt gehouden.

Er is een aanmoedigingsfonds voor de universiteiten. Men probeert jongeren van allochtone origine in het laatste jaar secundair onderwijs te oriënteren en informatie te geven. Verder wil men ook de uitstroom versterken.

Ik heb gehoord dat er een evaluatie bezig is. Wanneer zal die klaar zijn? Kan die in de commissie worden besproken?

**De voorzitter:** Mevrouw Brusseel heeft het woord.

**Mevrouw Ann Brusseel:** Daarnet zei mevrouw Vermeiren dat een zalm stroomopwaarts zwemt. Welnu, volgens mij kan iedereen die dat echt wil stroomopwaarts zwemmen. Iedereen kan ook een zekere verantwoordelijkheid nemen vanaf een bepaalde leeftijd voor bepaalde keuzes die men maakt en prestaties die men levert. Ik ben er dan ook niet voor te vinden om zomaar alles toe te laten en iedereen in alle richtingen te laten zwemmen. Dat kost ons immers bergen geld en niemand wordt geresponsabiliseerd. Ik wil iedereen gelijke kansen geven. Vanaf een bepaalde leeftijd moet men jongeren vragen in hoeverre zij echt willen inzetten en in hoeverre ze al hebben nagegaan of ze iets zullen aankunnen. Dat gesprek moet men durven aan te gaan.

Natuurlijk zijn zij aanvankelijk onzeker en staan zij later een stuk sterker in hun schoenen. Als ze dan 22 jaar zijn, kunnen ze nog altijd met een schakelprogramma verder doen. Het is echter een dure zaak, voor de ouders en voor de overheid. Een betere oriëntatie, door middel van een proef of van een examen, kan zeker nuttig zijn. Volgens sommigen is dat niet sympathiek, maar het is nog veel wreder om iemand de illusie te geven dat het wel zal gaan. Als die persoon dan niet slaagt, is de teleurstelling nog veel groter dan als hij bij het begin te horen krijgt dat het te moeilijk is.

Dit is geen officieel standpunt dat ik vanwege Open Vld breng over een centraal examen,

maar een denkpiste die ik in deze commissie wil lanceren. De vraag is hoe we jongeren kunnen oriënteren om hun een beter beeld te geven van hun capaciteiten. Na het beroepsonderwijs moet wie dat wil, hoger onderwijs kunnen doen, maar dan moet die daar wel eerst een zekere prestatie voor neerzetten. Men kan daarvoor studeren, eventueel met begeleiding, om dan een examen af te leggen voor de centrale examencommissie. Waarom zouden we altijd vanuit een soort misplaatste compassie iedereen overal toelaten, terwijl dat bergen geld kost en niet altijd het beste resultaat oplevert?

**Mevrouw Marleen Vanderpoorten:** Ik denk dat er vorig jaar een gelijkaardige vraag is gesteld over die slaagcijfers. Toen bleek duidelijk uit het antwoord dat men moet opletten met het maken van vergelijkingen. Het ene is immers het andere niet. Slagen in een studiejaar is niet hetzelfde als slagen voor een aantal studiepunten. Dat is een belangrijke nuance. Immers, gemakshalve wordt alles nogal snel op het Flexibiliseringsdecreet afgewenteld. Natuurlijk moet dat decreet geëvalueerd worden. Ik ben de eerste om dat te zeggen. Ik weet dat niet alle instellingen destijds even grote voorstanders waren van dat decreet. Ik denk dan ook dat die evaluatie hard nodig is. Zolang die er niet is, moeten we opletten met het maken van vergelijkingen. Trouwens, voor het Flexibiliseringsdecreet bestond er ook al zoiets als het IAJ, het individueel aangepast jaar, waarbij studenten ook vakken konden meenemen.

Ik vind het wel belangrijk dat er dieper wordt ingegaan op de toegang tot het hoger onderwijs. De begeleiding tijdens de schoolloopbaan en de oriëntatie vanaf het begin van het secundair onderwijs zijn heel belangrijk om de juiste keuzes te maken zodat men geen jaar verliest, enkel en alleen als gevolg van de verkeerde keuze. Wij blijven dan ook voorstander van een soort sluisstelsel naar het hoger onderwijs. Officieel is dat dan de verplichte, niet-bindende oriënteringsproef. Uiteraard moet daarover gediscussieerd worden en zijn er ook andere mogelijkheden, zoals mevrouw Brusseel heeft aangehaald. De optie van het hogere inschrijvingsgeld, waarover ook gediscussieerd kan worden, is van een andere orde.

**De voorzitter:** Minister Smet heeft het woord.

**Minister Pascal Smet:** Mevrouw Vanderpoorten, u hebt terecht gewezen op het debat dat we een jaar geleden ook al hebben gevoerd. We moeten dat debat met zin voor nuance voeren en de cijfers in hun context plaatsen.

In het artikel van De Standaard van 11 maart 2011 staat dat amper 28 procent van de generatiestudenten volledig slaagt voor alle opgenomen studiepunten en dat dit percentage stijgt tot 38 procent als de gedelibereerde studiepunten erbij worden geteld.

In het academiejaar 2007-2008 slaagde volgens De Standaard nog 40 procent van de generatiestudenten voor alle opgenomen studiepunten. Wat men in het artikel echter vergeet te vermelden, is dat het toen eveneens zowel verworven als gedelibereerde studiepunten betrof. Als we appels met appels vergelijken, blijkt het verschil 2 procentpunten te bedragen. Indien we de gedelibereerde studiepunten voor alle academiejaren buiten beschouwing laten, is er geen sprake meer van een daling. In het academiejaar 2007-2008 heeft 27 procent van de studenten effectief alle opgenomen studiepunten verworven. Dit is 1 procentpunt minder dan in de academiejaren 2008-2009 en 2009-2010. De conclusie luidt dan ook dat de studenten zelfs een beetje meer studiepunten verwerven. De daling van 40 procent naar 38 procent valt te verklaren door feit dat de instellingen minder delibereren.

Ik ontken niet dat de flexibilisering van het hoger onderwijs een gewijzigd studiegedrag van de studenten tot gevolg heeft gehad. Daarnaast is ook de instroom gewijzigd. De cijfers moeten dan ook niet meteen tot paniek leiden. Steeds meer jongeren uit het bso en het tso volgen nu hoger onderwijs. Dit is trouwens een van de doelstellingen van het Flexibiliseringsdecreet.

Mevrouw Brusseel, het klopt dat iedereen tegen de stroom moet kunnen inzwemmen. De vraag is natuurlijk hoe sterk de tegenstroom is. Dit bepaalt het resultaat en hoe ver iemand geraakt.

We moeten erover waken dat de slaagcijfers niet dalen. Ik deel die bezorgdheid. We mogen ons echter niet blindstaren op het studiesucces in het eerste jaar. Om de werkelijke impact van de flexibilisering te beschouwen, moeten we naar de totale studieloopbaan van de studenten kijken. Het uiteindelijke ijkpunt is het aantal uitgereikte diploma's na drie, vier of vijf jaar.

Uit een eerste meting door de administratie blijkt dat het aandeel uitgereikte diploma's in de professionele bacheloropleidingen lichtjes daalt. In de vierjarige opleidingen aan de hogescholen en aan de universiteiten stijgt het aandeel uitgereikte diploma's dan weer licht. We zullen opvolgen of deze trends zich al dan niet doorzetten.

Verder sta ik open voor alle denksporen die de slaagcijfers kunnen doen stijgen. De gelijke instroomkansen en de kwaliteit van de opleidingen moeten echter gegarandeerd kunnen blijven.

Er zijn al een aantal beleidsmaatregelen ter bewaking van de studievoortgang genomen. Stokmaatregelen zijn het leerkrediet en de maatregelen inzake studievoortgangsbewaking die de instellingen kunnen opleggen. Wortelmaatregelen zijn de studiebegeleiding, het aanmoedigingsfonds en de mogelijkheid tot heroriëntering. In een latere fase zullen de instellingen door middel van een outputfinanciering worden aangespoord de studievoortgang van hun studenten te bewaken.

Het studiekeuzeproces is een zeer belangrijk proces, waarin we meer moeten investeren. We moeten hiervoor heel wat maatregelen nemen. Ik heb een taskforce loopbaanbegeleiding opgericht. Hierin zetelen vertegenwoordigers van de CLB's, van de VDAB, van de pedagogische begeleidingsdiensten en van de actoren in het hoger onderwijs.

De taskforce heeft tot doel tot een meer gecoördineerde en een efficiëntere organisatie van diverse initiatieven betreffende een geïnformeerde studie- en beroepskeuze te komen. Een goede oriëntering en onderzoek naar het nut van oriënteringsmomenten vormen hier een element van.

Een stijging van het inschrijvingsgeld is niet aan de orde. We gaan Nederland en het Verenigd Koninkrijk niet achterna.

Ik heb geen concreet voorstel van de rectoren ontvangen. Dat is niet verwonderlijk. Dat was immers niet afgesproken. Op 2 mei 2011 is een nieuw overleg met de rectoren gepland. Rond de paasvakantie zullen ze een voorstel in verband met de planlastvermindering doen. In een latere fase zal de oriëntatie aan bod komen.

Op 3 maart 2011 hebben we hierover in deze commissie een uitgebreide discussie gevoerd. Een van de verschillende mogelijkheden die we toen hebben besproken, is het assessment. We moeten niet enkel kennis, maar ook vaardigheden en attitudes meten. Als ik me niet vergis, is de heer Bouckaert het hiermee eens. Indien we echt willen meten, mogen we ons niet tot kennis beperken. We moeten het geheel bekijken. Dit is een assessment. We hebben het toen ook over de propedeuse gehad. Er zijn nog verschillende andere mogelijkheden.

In elk geval zijn we het er allemaal over eens dat er sowieso nood aan studieloopbaanbegeleiding is. Ik heb begrepen dat de rectoren ervan uitgaan dat die beslissing gelijktijdig met de hervorming van het secundair onderwijs tot stand zal komen. Op dat ogenblik zal definitief worden vastgelegd in welke richting we gaan.

Dat betekent niet dat we moeten wachten. Het is net om die reden dat de taskforce is opgericht. Ik heb met minister Muyters afspraken gemaakt over de informatie over studiekeuzes. Soms ontdek ik met betrekking tot ons onderwijs nog rare dingen. Er bestaat op dit ogenblik geen moderne website waarop studenten en hun ouders kunnen zien wat ze kunnen studeren, wat ze daarmee op de arbeidsmarkt kunnen doen en hoeveel ze dan zouden verdienen.

Mevrouw Meuleman, ik weet dat geld verdienen niet alles is in het leven. Voor veel mensen



is dat een element dat in de studiekeuze een rol speelt. Mensen vinden die informatie echter niet. We moeten dit, samen met de VDAB en met het bedrijfsleven, aanpakken. Daarom heb ik minister Muyters hierbij betrokken. We zullen die informatie nog in de loop van deze legislatuur beschikbaar stellen. Die eenvoudige tool bestaat nu niet. We zullen hieraan werken. We zitten niet stil. We gaan vooruit.

**De voorzitter:** De heer Bouckaert heeft het woord.

**De heer Boudewijn Bouckaert:** We gaan vooruit. Dat is goed nieuws. Ik zou echter graag snel vooruitgaan. De minister maakt daar met zijn taskforce werk van. Ik hoop dat hij binnenkort stappen zal zetten.

De minister heeft de cijfers terecht genuanceerd. Indien de daling elk jaar 2 procent beslaat, bevinden we ons binnen 10 jaar in een desastreuze situatie.

**Minister Pascal Smet:** Neen. Ze hebben immers meer diploma's afgeleverd.

**De heer Boudewijn Bouckaert:** We mogen niet enkel naar die diploma's kijken. We moeten er rekening mee houden dat die studenten een langere studieduur hebben. Het gaat soms om zes, zeven of acht jaar. Dat is niet bevorderlijk.

We merken in verschillende studierichtingen dat veel studenten absoluut slechte cijfers halen en op de meeste vakken buizen. Die studenten zouden op een of andere manier aan de ingangspoort moeten worden geweerd. Ze horen daar echt niet thuis.

Ik geef toe dat de cijfers moeten worden genuanceerd. Ik heb dat zelf ook gedaan. Ik blijf een voorstander van de flexibilisering. Vroeger was een student met een score van vijf op een vak en elf op alle andere vakken niet geslaagd. Hij moest het jaar en al die vakken waarop hij elf had gehaald, opnieuw doen. Dat was een enigszins absurde situatie.

De flexibilisering kan evenwel enigszins worden geflexibiliseerd. Zo zouden we in het eerste jaar het oude systeem kunnen hanteren. Een student moet dan bewijzen dat hij in een hele reeks vakken tegelijkertijd kan slagen. Dit lijkt me een goede vorm van assessment. Indien hij in het eerste jaar slaagt, kan de flexibilisering worden voortgezet. Dit denkspoor moet toch worden aangehouden.

Wat de oriënteringsproef betreft, moet de minister de universiteiten snel vragen met haalbare en zinvolle oriënteringsproeven op de proppen te komen. Een oriënteringsproef lijkt me de beste methode, maar dan enkel indien ze op een zinvolle manier kan worden opgesteld.

Ik geef les aan de rechtsfaculteit. Ik weet niet direct wat ik aan de ingangspoort zou kunnen vragen. Ik kan kandidaten niet vragen te bewijzen dat ze iets van het recht afweten. Dat moeten ze pas op het einde van het jaar kunnen bewijzen. In dat geval lijkt een propedeuse me geschikter.

Wat de inschrijvingsgelden betreft, verwijs ik naar een studie van het Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving (HIVA) die we in de Commissie ad hoc Hoger Onderwijs hebben besproken. In die studie staat te lezen dat hogere inschrijvingsgelden, indien ze door middel van een systeem van studiebeurzen en studieleningen goed worden gecorrigeerd, absoluut geen effect hebben op de democratisering van het onderwijs.

We kunnen die discussie later voortzetten. Ik wil er echter op wijzen dat we binnenkort een vraag om uitleg zullen behandelen over het verschuivingsgedrag van Nederlandse en Britse studenten ten gevolge van de verhoging van de inschrijvingsgelden in onze buurlanden. Ik vind dat we daarover zelf een beslissing moeten kunnen nemen. Het zou spijtig zijn indien we de inschrijvingsgelden vanwege de druk uit het buitenland zouden moeten aanpassen. In dat geval zouden we dat allemaal moeten ondergaan. We moeten dat zorgvuldig in de gaten houden.

**De voorzitter:** Mevrouw Vermeiren heeft het woord.

**Mevrouw Goedele Vermeiren:** Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik onthoud dat u hebt gezegd dat de slaagcijfers opgevolgd moeten blijven worden en dat u de gelijke instroom wilt garanderen. Daar kunnen wij u absoluut in volgen. Iedereen moet gelijke kansen krijgen om door te stromen naar het hoger onderwijs.

Leerlingen in het secundair hebben soms echter een verkeerd beeld van de studie die ze kiezen. Ze weten niet altijd wat ze zal inhouden. Het lijkt hun een mooi beroep dat ze later kunnen uitoefenen, maar ze weten niet altijd wat de studie nu concreet inhoudt, of ze aansluit bij hun talenten, of ze die grote stukken leerstof vlot kunnen verwerken enzovoort. Daarom vroeg ik u ook of we die keuze op een of andere manier kunnen begeleiden. Ik was tevreden met uw antwoord op die vraag. U had het over de taskforce voor de loopbaanbegeleiding en meer begeleiding bij de studie- en beroepskeuze. U hebt ook contact gehad met minister Muyters.

Er is blijkbaar geen moderne website, maar die moet er komen. U verwees dan onder meer naar de arbeidsmarkt. Maar dan gaat u eigenlijk al voorbij aan de studies. Het is vooral belangrijk dat de leerlingen weten waar ze aan beginnen. De flexibilisering is een goede zaak, maar het gaat er vooral over dat leerlingen moeten weten waar ze aan beginnen. Dan kan de uitstroom ook beter gegarandeerd worden. Uiteraard moet ook de kwaliteit van de diploma's gegarandeerd worden.

**De voorzitter:** Mevrouw Van Steenberge heeft het woord.

**Mevrouw Gerda Van Steenberge:** Minister, dit is niet de eerste discussie over de in- en uitstroom en de slaagkansen, en het zal ook niet de laatste zijn. U hebt verwezen naar een samenkost met de rectoren. Na de paasvakantie zouden ze een voorstel lanceren in verband met de uitstroom, als ik het goed begrepen heb.

**Minister Pascal Smet:** Neen, ik heb gezegd dat dat voor later is. De planlastvermindering was tegen Pasen.

**Mevrouw Gerda Van Steenberge:** Komt dat dan naar hier?

**Minister Pascal Smet:** Ik moet het natuurlijk eerst ontvangen en zien wat erin staat. Dan moeten we met de administratie bekijken wat we gaan doen. Maar het zal hier sowieso terecht komen omdat we decretale aanpassingen moeten doen. Dat is dan iets voor juni. U moet ons een beetje tijd geven om het te analyseren.

**De voorzitter:** Mevrouw Brusseel heeft het woord.

**Mevrouw Ann Brusseel:** Minister, ik hoor u spreken over een moderne website, waar men heel simpel zou moeten kunnen bekijken wat men met een bepaalde studierichting kan doen. Ik ben niet zo te vinden voor die heel erg simpele tools. Ik heb daar al eens een discussie over gehad met mevrouw Vanderpoorten. U had het over de tegenstroom die hard kan zijn voor een zalm, maar het ergste lijkt mij dat je op voorhand te veel etiketjes opgekleefd krijgt of dat men je op voorhand, op basis van je diploma, een beperkte reeks capaciteiten toekent. Ik heb zelf bijvoorbeeld een atypisch parcours afgelegd.

Ik ben dus absoluut niet te vinden voor zo'n 'simpele' tool waarin men simpelweg zegt: met klassieke filologie gaat u naar het onderwijs, en gedaan. Daar ben ik niet voor te vinden. Maar dat riskeert het wel te worden. Ik beschuldig u niet, minister. Het is er nog niet. Er is nog geen man overboord. Ik wil u er wel voor waarschuwen. Want dan wordt voor elk zalm-pje de tegenstroom wel erg groot, als er op voorhand al een zwaar traject afgebakend wordt.

Wat de oriënteringsproef betreft, die is misschien moeilijk voor alle afdelingen, maar iemand die bijvoorbeeld rechten gaat studeren, moet toch een soort maturiteitsexamen, zoals we vroeger kenden, kunnen afleggen. Natuurlijk kan men nog niet weten wat hij kent over het recht, maar er is zeker een mogelijkheid.

Minister, wat het inschrijvingsgeld betreft, verwijst u naar Engeland en Nederland. Ik denk

niet dat iemand situaties verlangt waarbij men plotseling 10.000 pond moet betalen, maar hier is het toch wel heel erg goedkoop. Hier komen studenten studeren die overal elders afgekeurd zijn, zelfs in China, omdat het hier toch haast niets kost. (*Rumoer*)

**Minister Pascal Smet:** Mevrouw Brusseel, nu begaat u de zonde van uw leven. In China hebben we gehoord dat ze niet naar ons willen komen omdat het hier te goedkoop is! Het is dus juist omgekeerd.

**Mevrouw Ann Brusseel:** In plaats van naar China te trekken en daar alle universiteiten af te dweilen, zou u eens de bus moeten nemen naar de Vrije Universiteit Brussel (VUB). U zult ze daar wel vinden. Die mensen mogen hier natuurlijk komen studeren van mij.

Iedereen zegt dat het hier goed meevalt, dat het hier goedkoop is en dus wil men alsnog studeren. Mag het niet een beetje meer zijn?

Ik denk daarbij ook aan een systeem van leningen voor studenten die het niet zo breed hebben, want dat is volgens mij correcter ten aanzien van de belastingbetaler.

**De voorzitter:** Mevrouw Pehlivan heeft het woord.

**Mevrouw Fatma Pehlivan:** Minister, u hebt het aanmoedigingsfonds wel aangehaald, maar ik had gevraagd hoe ver de evaluatie nu staat.

**Minister Pascal Smet:** Ik moet het eens nakijken.

**De voorzitter:** Het incident is gesloten.

– *De heer Boudewijn Bouckaert, voorzitter, treedt als voorzitter op.*

■

**Vraag om uitleg van mevrouw Elisabeth Meuleman tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de mogelijke invoering van volwaardige onthaalklassen in het basisonderwijs - 1649 (2010-2011)**

**De voorzitter:** Mevrouw Meuleman heeft het woord.

**Mevrouw Elisabeth Meuleman:** Voorzitter, minister, sinds 1991 wordt er in Vlaanderen een onderwijsbeleid gevoerd voor migranten. Een van de pijlers van dit beleid is het onthaalonderwijs ten aanzien van nieuwkomers in het onderwijs. Het besluit van de Vlaamse Regering van 24 mei 2002 voorziet in de inrichting van onthaalklassen in het secundair onderwijs. Om en bij 2300 anderstalige nieuwkomers maken daar nu gebruik van.

In het basisonderwijs wordt onthaalonderwijs binnen de bestaande klassen georganiseerd. De scholen krijgen per vier leerlingen die aan de criteria voldoen, extra urenkrediet waarmee zij leerkrachten een extra opdracht kunnen geven in het begeleiden van anderstalige nieuwkomers. Deze leerlingen worden in de regel niet samen gezet in één klas, maar krijgen ondersteuning in hun eigen klas.

Door de aangehouden toestroom van anderstalige nieuwkomers, zowel in het kleuter- als in het lager onderwijs, is een meer gestructureerde aanpak, en wel over de netten heen, wellicht wenselijk. Nu is de druk voor veel kleuter- en lagere scholen immers erg hoog, zeker als die kinderen opgevangen en begeleid moeten worden in klassen die al overbevolkt zijn.

Vandaar dat mensen die op het terrein actief zijn, er nu voor pleiten om de inrichting van onthaalklassen ook mogelijk te maken voor kinderen beneden de twaalf jaar. Wellicht kan dit ook in een nieuw samenwerkingsverband tussen scholen, ook over de netten heen. Men kan hierbij denken aan een systeem waarbij de anderstalige leerlingen inschrijven in hun eigen school, maar waarbij de OKAN-uren (onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers) van een aantal scholen uit dezelfde buurt netoverschrijdend samen zouden worden gelegd.

In het kader van de brede school zou dan een onthaalklas ingericht kunnen worden in een van de scholen van de buurt. Voor de praktische inrichting van de onthaalklassen zou een beurtrol ingesteld kunnen worden tussen de scholen die aan het systeem deelnemen, of zouden, in onderling overleg tussen de scholen, zogenaamde expertisescholen aangeduid kunnen worden die in eerste instantie de initiële opvang zouden aanbieden.

Middels het organiseren van een speciale onthaalklas zouden de anderstalige leerlingen meer gericht les kunnen krijgen, wat hun inschakeling in het gewone onderwijs zou bespoedigen. Zeker voor de leerlingen van acht jaar of ouder die België binnenkwamen zonder enige schoolervaring in hun thuisland, lijkt deze aanpak noodzakelijk.

Minister, bent u een dergelijk initiatief genegen? Kan dit eventueel gebeuren in samenwerking met lokale besturen? Ziet u eventuele wettelijke obstakels voor een dergelijke netoverschrijdende samenwerking en bent u bereid om te bekijken hoe deze obstakels weggewerkt zouden kunnen worden?

**De voorzitter:** Mevrouw Poleyne heeft het woord.

**Mevrouw Sabine Poleyne:** Voorzitter, minister, collega's, ik heb een bijkomende vraag. Minister Bourgeois, die verantwoordelijk is voor inburgering, is bezig met het herbekijken van zijn beleid. Weet u of de herstructurering waaraan hij werkt het mogelijk maakt om ten aanzien van gemeenten en steden een luik over de opvang van anderstalige minderjarige nieuwkomers toe te voegen?

**De voorzitter:** Mevrouw Vermeiren heeft het woord.

**Mevrouw Goedele Vermeiren:** Voorzitter, minister, collega's, wij zijn erg blij met deze vraag. Het is erg belangrijk dat we blijven inzetten op een goede kennis van het Nederlands, want dat zal hen helpen een succesvolle schoolcarrière uit te bouwen. De taaltest van kleuters is een aanzet, en die werpt al vruchten af. De vraag naar onthaalklassen voor anderstalige leerlingen en naar een ankerschool waar men die klas zou kunnen inrichten, om nadien de leerlingen te laten terugkeren naar de school waar ze zijn ingeschreven, is een model dat door het veld wordt verdedigd.

In uw beleidsnota en -brief benadrukt u het belang van het Nederlands. In uw beleidsbrief hebt u het over de screeningsinstrumenten, onder meer over het Screeningsinstrument Aanvang Lager Onderwijs Taalvaardigheid (SALTO). U zou dat laten evalueren, en ook onderzoeken of er screeningsinstrumenten kunnen worden gecreëerd voor de overgang van het lager naar het secundair onderwijs. Wij ondersteunen dat. Is die evaluatie er al? Ze zou er met Pasen zijn.

**De voorzitter:** Minister Smet heeft het woord.

**Minister Pascal Smet:** Ik begin met het laatste: de evaluatie is bezig, maar ik weet niet hoe ver men daarmee staat. Uiteraard volg ik op wat minister Bourgeois doet. Het gaat dan over de inburgering en de Huizen van het Nederlands en dergelijke. Dat wordt door de Vlaamse Regering bekeken, en dus doe ik daar nu nog geen uitspraken over.

De vraag is interessant. Ze is al eerder gesteld, door de heer Demesmaeker, in de Commissie voor Brussel en de Vlaamse Rand. In Halle is iets gelijkaardigs gebeurd. Ik geef een genuanceerd antwoord. Het Centrum voor Taal en Onderwijs heeft er altijd voor gepleit om echte beginners in de Nederlandse taal – dus ook nieuwkomers – voor een beperkt aantal lestijden uit de les te halen voor NT2-onderwijs, maar dat zeker niet te doen tijdens de lessen bewegingsopvoeding, muzische vorming, wereldoriëntatie en creatieve opvoeding.

De idee om schooloverschrijdend kinderen samen te brengen in één klas roept de vraag naar de randvoorwaarden op. Ik stel het scherp. Als men alle nieuwkomers uit hun klassen wil halen om ze samen te zetten in één klas, dan is men segregatie aan het promoten. Ik zeg niet dat u dat wilt, maar de maatregel kan daartoe leiden. Indien men kinderen met manifeste problemen met het Nederlands die te groot zijn om in de gewone klas te overwinnen, elders

tijdelijk een goede basis Nederlands wil geven om ze nadien terug naar hun reguliere klas te sturen, en men organiseert dat in hun bestaande school, zodat ze op de speelplaats met de andere kinderen in contact blijven, en op school eventueel ook andere activiteiten met die andere kinderen doen, dan is het een ander verhaal. Ik ben daar niet direct tegen, hoewel de administratie en mensen die met taal bezig zijn daar een beetje terughoudend tegenover staan.

Ik vind dat dit minstens kan worden onderzocht. Wij moeten dan ook goed weten wat we verstaan onder 'Nederlands geven'. Het kan uiteraard niet dat die kinderen de hele week Nederlands krijgen. In een stedelijke omgeving met twaalf klassen waar in elke klas twee anderstalige nieuwkomertjes zitten, en dus al meteen voldoende lestijden beschikbaar zijn om een leerkracht aan te werven, kan het. Ik wil het dus bekijken, op voorwaarde dat het helpt om het Nederlands beter aan te leren en er aan de randvoorwaarden is voldaan: geen segregatie, als tijdelijke maatregel, met de waarborg dat activiteiten met andere kinderen gehandhaafd blijven en het in een bestaande school gebeurt. Ik zal dus aan de administratie opdragen om dat te onderzoeken.

**De voorzitter:** Mevrouw Meuleman heeft het woord.

**Mevrouw Elisabeth Meuleman:** Mijn vraag kan ik koppelen aan een schriftelijke vraag die ik u al eerder heb voorgelegd over OKAN in het secundair onderwijs. De cijfers die u me gaf, zijn eigenlijk bijzonder verontrustend, want een op vier leerlingen van de OKAN-klas verdwijnt nadien uit het onderwijs. We weten er voorts niets over.

**Minister Pascal Smet:** Het gaat wellicht om Roma.

**Mevrouw Elisabeth Meuleman:** Toch is het een hoog cijfer. 80 percent van de leerlingen die uit een OKAN-klas komt, stroomt nadien naar het beroeps-, technisch of deeltijds onderwijs door. Naar het algemeen secundair onderwijs stromen er bijna geen door, en als ze dat toch doen, slagen ze niet. Twee of drie veranderen na de OKAN-klas van school. Het loopt dus niet goed. Het is dus erg belangrijk om in het basisonderwijs een zeer goede basis te leggen. In bepaalde steden is er een bijzonder grote instroom. Sommige kinderen hebben geen enkele schoolervaring. Het wordt dan erg moeilijk remediëren en de roep klinkt luid om daar iets aan te doen.

Ik zal nooit pleiten voor segregatie, maar we moeten besluiten dat de huidige werkwijze niet voldoet. Indien men niet één school of één net met het probleem opzadelt, komen er perspectieven. Om dat te doen moeten er wettelijke obstakels worden weggewerkt. Vanuit het werkveld klinkt de vraag om dat te doen erg luid.

**Mevrouw Sabine Poleyn:** Ik dank u voor het initiatief om dit te onderzoeken. Ik deel de bekommernissen van het traditionele onderwijsveld, maar sta ook achter uw voorzichtige aanpak. De conclusie wordt wellicht dat de regeling niet voor een heel leerjaar geldt. Hoe sneller men weer in een gewone klassituatie kan instromen, zodra de taal een zeker basisoniveau haalt, hoe beter.

Ik wil even terugwijzen naar het voorstel om contact op te nemen met minister Bourgeois. Het is misschien relevant om te onderzoeken of er bijvoorbeeld nieuwe middelen kunnen worden vrijgemaakt in het kader van het nieuwe decreet, die bijvoorbeeld in het kader van het lokaal flankerend onderwijsbeleid voor dit doel zouden kunnen dienen. Ik wil u maar helpen in de zoektocht naar middelen, minister.

**De voorzitter:** Mevrouw Vermeiren heeft het woord.

**Mevrouw Goedele Vermeiren:** Minister, u hebt in uw antwoord eigenlijk twee opties opengelaten. Die eerste optie was absoluut niet de bedoeling van de vraag. Containerklassen midden in een veld, dat lijkt mij absurd. Ik kan mij wel inbeelden dat in bepaalde wijken scholen die uren netoverschrijdend willen samenleggen en een klas willen inrichten om die leerlingen zo snel mogelijk Nederlands te leren. Welke school neemt dat dan op zich? Ik kan mij voorstellen dat dat dan een discussiepunt wordt, tenzij die leerlingen nadien natuurlijk

terugkeren naar de school waar ze ingeschreven zijn.

U hebt gezegd dat u dat wilt bekijken, maar dat er absoluut geen sprake mag zijn van segregatie. Het moet de bedoeling zijn om die leerlingen zo snel mogelijk Nederlands te leren en te laten meestromen in het basisonderwijs. Het moet tijdelijk zijn en het moet in een bestaande school gebeuren. Die leerlingen mogen absoluut niet de indruk krijgen dat ze apart worden gezet.

Dit lijkt mij een piste om te onderzoeken. Ik ben dan ook heel blij met uw antwoord. Ik vermoed dat u daar te gepasten tijde over zult terugkoppelen.

**De voorzitter:** Het incident is gesloten.

■

**Vraag om uitleg van mevrouw Ann Brusseel tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de suggestie van het Centrum voor Taal en Onderwijs om kinderen in het Brussels Nederlandstalig onderwijs minder of geen huiswerk te geven om zo hun onderwijskansen te verhogen**  
- 1679 (2010-2011)

**Vraag om uitleg van mevrouw Gerda Van Steenberge tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over het evaluatierapport 'Voorrangbeleid Brussel'**  
- 1692 (2010-2011)

**De voorzitter:** Mevrouw Brusseel heeft het woord.

**Mevrouw Ann Brusseel:** Voorzitter, minister, collega's, de vzw Voorrangbeleid Brussel (VBB) ondersteunt netoverschrijdend basisscholen op het gebied van taalvaardigheids-onderwijs, efficiënt omgaan met diversiteit en differentiatie, samenwerken met ouders en samenwerken met andere onderwijspartners. Het hoofddoel is het vergroten van de professionaliteit van leerkrachten met het oog op het verkleinen van de leer- en ontwikkelings-achterstanden van leerlingen in Brussel. Ik denk overigens dat dat ooit ook model zal kunnen staan voor Antwerpen, Gent en andere centrumsteden.

Sinds zijn ontstaan wordt Voorrangbeleid Brussel gevolgd door het Centrum voor Taal en Onderwijs (CTO). Dat universitair centrum publiceerde een evaluatierapport Voorrangbeleid Brussel. In dat evaluatierapport wordt onder andere aanbevolen om het huiswerk in het Brusselse Nederlandstalige basisonderwijs af te schaffen, te verminderen of te vervangen door zinvolle ouderneutrale taken. De achterliggende redenering hiervoor is dat ongelijke thuisbegeleiding voor ongelijke onderwijskansen zorgt.

Professor Kris Van den Branden, directeur van het CTO, stelt dat, als je de huistaken afschaft of vermindert, de slaagkansen van de kinderen minder afhankelijk worden van het onderwijs-talent van hun ouders. Een grote groep leerlingen uit het hoofdstedelijke Nederlandstalige onderwijs spreekt thuis geen Nederlands en heeft een moeder die geen diploma secundair onderwijs heeft. Door die zwakke thuisbegeleiding dreigt 60 procent van de Brusselse schoolkinderen achterstand op te lopen. Professor Van den Branden vindt ook dat de scholen gestimuleerd moeten worden om positief om te gaan met de thuistalen: niet straffen dus als er op de speelplaats eens Turks of een andere taal wordt gesproken, maar die talen beter benutten in en buiten de klas.

Minister, wat vindt u van de resultaten van het onderzoek van het CTO? Hebt u er al over gesproken met Voorrangbeleid Brussel of met het CTO? Deelt u de suggesties van professor Van den Branden en het CTO over de afschaffing of vermindering van huiswerk in Brusselse Nederlandstalige scholen, om zo de gelijke onderwijskansen te verhogen? Hoe staat u tegenover de vervanging van huiswerk door zinvolle ouderneutrale taken? Deelt u de mening van professor Van den Branden over het stimuleren van scholen om meer positief om te gaan

met de thuistaal van de leerlingen?

**De voorzitter:** Mevrouw Van Steenberge heeft het woord.

**Mevrouw Gerda Van Steenberge:** Voorzitter, minister, collega's, wij hadden met deze commissie op 15 maart een bijeenkomst met de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC). Daar is onder andere gezegd: "Schaf het huiswerk in de Brusselse scholen af, of geef ten minste alleen taken waarbij de hulp van de ouders niet nodig is. Dat zou de gelijke onderwijskansen verhogen." Dat was een van de voorstellen van het evaluatierapport van Voorrangsbbeleid Brussel, dat het Centrum voor Taal en Onderwijs van de K.U.Leuven opstelde.

In het rapport staan aanbevelingen voor het Brusselse Nederlandstalige onderwijs. In Brussel is de thuistaal een indicator van het schoolsucces van de leerlingen. De relatie tussen het opleidingsniveau van de moeder en de leerprestaties van de kinderen is immers bewezen, en in Brussel heeft 60 procent van de Arabische/Berberse moeders en meer dan 70 procent van de Turkse moeders geen diploma secundair onderwijs.

Deze feiten gaven aanleiding aan het CTO om het debat over het nut van huiswerk te starten. Volgens het CTO worden de slaagkansen van kinderen minder afhankelijk van het onderwijstalent van hun ouders als huistaken worden afgeschaft of verminderd. Ook pleit het CTO ervoor om leerlingen niet te bestraffen als ze hun thuistaal op de speelplaats spreken, maar om integendeel positief om te gaan met de thuistalen en die talen beter te benutten binnen en buiten de klas.

De vraag is dan natuurlijk of hiermee niet de beheersing van het Nederlands naar beneden wordt gehaald en de taalachterstand van anderstaligen niet eerder nog verder achteruit gaat dan ingehaald wordt. Het is reeds meerdere malen aan bod gekomen in de commissie Onderwijs dat taalachterstand een van de oorzaken is van het niet of laattijdig behalen van een diploma secundair onderwijs en dat door taalachterstand de kansen op de arbeidsmarkt sterk verminderen. Het inhalen van de taalachterstand moet daarom van jongs af aan beginnen.

Mijns inziens zal door de vermindering of de afschaffing van huistaken het niveau van de taalbeheersing en van het onderwijsniveau van Brusselse leerlingen nog sterker afglijden. Bovendien zou de afschaffing of de vermindering van huistaken de zoveelste toegeving zijn aan de zwakste leerlingen, zodat het onderwijs opnieuw een nivellering naar onderen krijgt in plaats van de zwaksten te verheffen naar de sterkere leerlingen.

Minister, bent u op de hoogte van de bevindingen van het CTO over het evaluatierapport van de vzw Voorrangsbbeleid Brussel? Deelt u de mening van het CTO over de mogelijke afschaffing of vermindering van de huistaaklast? Zal een afschaffing of vermindering van de huistaaklast in Nederlandstalige scholen in Brussel in de praktijk geen nivellering van het onderwijsniveau naar beneden veroorzaken? Stroken de bevindingen van het CTO met de doelstelling om taalachterstand en de daarmee gepaard gaande schoolse achterstand weg te werken en de kansen op de arbeidsmarkt optimaal te benutten?

**Mevrouw Vera Celis:** Voorzitter, ik was ook aanwezig op de overlegvergadering waar het rapport werd voorgesteld. Ik heb professor Van den Branden horen spreken over het huiswerk. Ik heb dat aandachtig gevolgd. In het geval dat de ouders hun kinderen niet kunnen helpen, vindt hij de afschaffing van het huiswerk beter omdat de kinderen dan niet belast worden.

Vorig jaar zijn we op bezoek geweest in het Lucernacollege en daar hebben we andere redeneringen gehoord. De kwaliteit van het Nederlandstalig onderwijs is daar bijzonder hoog en ze wensen dat zo te houden. Ze willen de lat hoog leggen. Dat komt in verschillende rapporten en in de beleidsnota aan bod. Om de lat hoog te houden, moet een school enorm inzetten op het Nederlands. De directie van het Lucernacollege bezoekt zelf de ouders, en meer dan eens, om te zorgen voor een 'leerklimaat' of voor ondersteuning. Als dat niet lukt, richt het college huiswerkklassen in. Elk kind krijgt daar absoluut alle kansen om zich te

ontplooiën en zijn talenten waar te maken. Dat kunnen we toch alleen maar aanmoedigen?

Met welke soort taken dat huiswerk ingevuld wordt, dat kan verschillen. Door het huiswerk af te schaffen omdat de ouders de competenties niet hebben om het te begeleiden, hypothekeren we de kansen van het kind. Er zijn andere oplossingen en mogelijkheden. We moeten de lat hoog houden. De doorstroming van de kinderen naar het niveau dat past bij hun mogelijkheden en talenten, moeten we garanderen.

Minister, ik ben benieuwd naar uw visie.

**De heer Boudewijn Bouckaert:** Ik was ook bij de voorstelling van het rapport. Professor Van den Branden heeft interessante zaken gezegd, goed onderbouwd, over taalonderwijs, over immersieonderwijs. Ik vond het jammer dat de media daar maar één zaak uithaalden, en dan nog eenzijdig brachten: de afschaffing van het huiswerk. De discussie over dat rijke rapport werd fel verengd.

Het huiswerk is natuurlijk niet alleen in Brussel een issue. Knack deed een bevraging over huiswerk. De kinderrechtencommissaris antwoordde dat hij tegen huiswerk was omdat het de ongelijkheid bevordert aangezien sommige ouders meer in hun kinderen investeren dan andere. Dat mag niet, zegt hij, dat moet overal gelijk zijn. Dat vind ik spijtig.

Over huiswerk moet pedagogisch worden gediscussieerd. Mijn dochter vindt haar huiswerk supersaai. Ik heb de indruk dat het haar niet veel bijbrengt. Een argument kan zijn dat kinderen na school moeten kunnen spelen. Dat zijn valabele argumenten. De ‘egalitaristische’ visie op het onderwijs kan ik niet volgen. Het lijkt wel alsof we ouders moeten verbieden om meer te investeren in hun kinderen om de lat gelijk te kunnen leggen. Dat vind ik een nefast argument. We moeten er eerder voor zorgen dat de achterblijvers naar omhoog getrokken worden dan de anderen naar beneden te duwen.

Versta me niet verkeerd, ik pleit niet ongenueanceerd voor huiswerk en nog meer huiswerk. We moeten over huiswerk discussiëren met de juiste argumenten.

**De voorzitter:** Minister Smet heeft het woord.

**Minister Pascal Smet:** De opdrachthouder zelf, het Voorrangbeleid Brussel dus, heeft de opdracht voor een evaluatie gegeven die door het Centrum voor Taal en Onderwijs werd uitgevoerd. Ik ben dus geen opdrachtgever. Omdat het een interessant rapport betreft, vond op 25 mei 2010 een overleg met de onderzoekers, de administratie en mijn kabinet plaats om meer duiding bij het onderzoeksrapport te geven.

Het is een syntheserapport met een dubbel doel. Het is een evaluatierapport met als doel het handelen van de VBB-ondersteuners, leerkrachten, schoolteams en directie bij te sturen. Vervolgens biedt het informatie over de resultaten van acht jaar VBB-werking.

In september 2010 hebben de onderzoekers het syntheserapport aan de Beleidsgroep VBB voorgesteld. In de beleidsgroep zetelen vertegenwoordigers van mijn kabinet en van het VGC-collegelid bevoegd voor Onderwijs, van het departement Onderwijs en Vorming, van de VGC-directie Onderwijs, de Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) en het CTO. Er is toen ook beslist om hier een commissievergadering over te houden op 15 maart.

In het rapport zitten 76 rubrieken van aanbevelingen waaronder een aantal aanbevelingen over de fundamenteën van de ondersteuningsstructuur in het Brussels Nederlandstalig onderwijs. De pers had inderdaad slechts aandacht voor twee rubrieken: huiswerk en de tolerantie ten opzichte van thuistalen. De precieze passage in het rapport hieromtrent suggereert enkel dat een fundamenteel debat over de zin en functie van huiswerk in het lager onderwijs en de rol van ouders aangewezen zou zijn. Ik moet u toch niet meer zeggen dat de overheid geen richtlijnen over huiswerk oplegt? De beslissing om al dan niet huiswerk te geven, en zo ja, welk soort huiswerk, behoort tot de vrijheid van de school. Alleen zeggen we dat de school hierover met de ouders via het schoolreglement afspraken moet maken. Zoals u allicht weet, moet het schoolreglement in de schoolraad besproken worden en kunnen ouders



op die manier, via hun vertegenwoordigers, hun mening laten horen.

Laat me zeggen dat ik niet tegen huiswerk ben. Ik vind dat scholen daar verstandig moeten mee omgaan. Uiteraard gaat de voorkeur naar huiswerk dat kinderen zelfstandig, zonder hulp van de ouders, kunnen maken. Daar is niemand tegen. Het kan niet de bedoeling zijn dat het al of niet goed maken van huiswerk afhankelijk is van eventuele hulp vanwege de ouders. Er is natuurlijk niets verkeerd aan als ouders samen met hun kinderen dat huiswerk willen maken.

Het is dus aan de school om na te denken over dat huiswerk. Eventueel kan er gedifferentieerd huiswerk zijn, ook dat moeten de scholen zelf beslissen.

Zijn alle kinderen in de materiële mogelijkheid om het huiswerk te maken? Kinderen thuis iets op het internet laten opzoeken, lijkt de dag van vandaag een evidentie, maar voor kinderen die geen internetaansluiting hebben, is dit wel een probleem. Met al die aspecten moet de school rekening houden.

De onderwijsinspectie neemt in de doorlichtingen het huiswerk mee. Dit gebeurt niet systematisch in elke school, want huiswerkbeleid is geen variabele in het CIPO-model (context input process output), maar er zijn momenten waarop dit ter sprake komt.

Tijdens dit schooljaar werd door het VBB met drie experimenten in Brusselse scholen gestart. In deze scholen werd met de schoolteams expliciet over de zinvolheid van de huistaken nagedacht, en hoe ze geoptimaliseerd kunnen worden. Ook het tijdschrift Klasse heeft al meerdere keren aandacht besteed aan het thema huiswerk en zo aangezet om erover na te denken. Een afschaffing of vermindering van het huiswerk hoeft niet per definitie tot een verlaging van het onderwijsniveau te leiden als kinderen in de klas voldoende gestimuleerd worden om taken zelfstandig uit te voeren. Dat hangt ook af van de ontwikkeling en het niveau van de kinderen.

Tot slot kan ik u zeggen dat de vragen en opmerkingen over het positief omgaan met de thuistaal zullen worden beantwoord met de talennota.

**De voorzitter:** Mevrouw Brusseel heeft het woord.

**Mevrouw Ann Brusseel:** Minister, ik dank u voor uw uitvoerige antwoord. Ik wens wat dieper in te gaan op een paar punten en ook op wat werd gezegd door mijn collega's.

Wij hebben inderdaad niet zomaar te beslissen of er al dan niet huiswerk wordt opgelegd, maar we kunnen misschien wel een breed debat op gang helpen trekken. Ik ben zeer bezorgd over het niveau dat kinderen kunnen halen, maar ik vind ook dat kinderen op een bepaald moment kind moeten kunnen zijn. Onlangs sprak ik met leerkrachten in het Brussels onderwijs. Zij hadden inderdaad een probleem met taal. Ik bezocht ook het Lucernacollege. Daar pakt men dit heel goed aan. Men pakt er de kinderen bij de hand, stuurt ze naar een huiswerkklas en naar een taalkamp en men praat er met ouders. De andere Brusselse leerkrachten met wie ik sprak, beschikken niet altijd over die middelen.

Ik wil wel vergelijken met de methode van het Lucernacollege. Ik vind die intensieve begeleiding en vooral de aandacht die ze daar hebben voor ouderbetrokkenheid zeer goed. Dat maakt voor kinderen het verschil. Maar je moet ook in de middelen voorzien en daar knelt het schoentje een beetje. De ouderbetrokkenheid is minstens even belangrijk als de taal. Door de politieke structuur van ons land en door de communautaire geschiedenis hebben wij soms een grote gevoeligheid ontwikkeld voor taal.

Taal is echter niet het enige probleem. De leerkrachten vertelden mij dat er absoluut geen studiehouding is in bepaalde scholen, dat men het in bepaalde wijken niet nodig vindt om kinderen op tijd naar school te brengen, dat er geen opvolging is van de agenda, dat sommige ouders dat niet kunnen lezen. Er is veel meer aan de hand. Daarom is er veel meer maatschappelijke aandacht nodig voor dit probleem.

Minister, ik vraag u dus nogmaals – en ik zal dat blijven doen – om samen met de VGC en in Antwerpen, Gent en de andere steden waar een zeer divers publiek naar school gaat, te investeren in de ouderbetrokkenheid. U moet nagaan hoe daaraan kan worden gewerkt, want dat is een gigantisch probleem. Het absentisme is te groot. Zo kun je niet vooruit. Er is dus meer aan de hand dan huiswerk. Niet het huiswerk hypothekeert de toekomst van de kinderen, vaak doen de ouders dat.

Ik kijk uit naar de resultaten van de experimenten. Ik zal dat nog eens goed bekijken. Ik ben alleszins gerustgesteld door het feit dat u niet zomaar pleit voor het afschaffen van huiswerk. Ik ben daar ook niet voor te vinden. We moeten kunnen spreken over hoe we beter kunnen omgaan met de moeilijkheden die de kinderen ondervinden. Indien dat niet met de talennota gebeurt, dat moet het op een ander moment gebeuren. Extra ondersteuning zal zeker nodig zijn. Die ouders moeten beter beseffen wat ze doen als ze hun kinderen niet op tijd naar school brengen of de middelen niet hebben om het huiswerk te ondersteunen.

**De voorzitter:** Mevrouw Van Steenberge heeft het woord.

**Mevrouw Gerda Van Steenberge:** Minister, ik ben tevreden met uw antwoord. Het debat zou moeten gaan over zin en onzin van huiswerk. U gaf het voorbeeld van het opzoeken van zaken op het internet. U hebt daarin gelijk: niet alle kinderen hebben een computer. Ik zie zelf ook dat mijn kinderen voor bijna alle taken een computer nodig hebben – tenzij ze mij iets wijsmaken om op de computer te kunnen. Daarover moeten we misschien eens een debat voeren.

Minister, u hebt ook gelijk dat de afschaffing van huiswerk het niveau niet naar beneden haalt. Dat is op zich waar, maar mij ging het vooral over de redenering erachter. Ik deel volledig de mening van mevrouw Brusseel over de betrokkenheid van de ouders. Daar ging het tenslotte om. Zoals mevrouw Celis het zei: het is niet omdat de ene ouder betrokken is en de andere niet dat men alles moet gelijktrekken en datgene waarvoor de ouders zich niet interesseren afschaffen. De betrokkenheid van de ouders is zeer belangrijk en bepaalt evenzeer de slaagkansen van de kinderen in het onderwijs.

**De voorzitter:** Mevrouw Celis heeft het woord.

**Mevrouw Vera Celis:** Minister, ik ben ook zeer tevreden met het antwoord. Ik merk dat er hierover een grote consensus bestaat. Het is een ruimer en fundamenteeler debat dan enkel en alleen over dat huiswerk. Ik geef ter afsluiting even mee dat er gisteren in de Commissie Jeugdzorg een mevrouw is komen spreken die verbonden was aan de jeugdrechtsbank van Antwerpen, waar de meest ernstige gevallen haar ter ore komen en om een oplossing vragen. Als je dan moet horen dat er in Vlaanderen in 2011 ouders zijn die geen flauw idee hebben naar welke school hun kind gaat, denk ik dat wij nog veel werk aan onze winkel hebben. Zij hebben daar geen interesse voor. Dat is dikwijls hun cultuur.

Ik doe hier op niets of niemand een voorafname, maar ik zeg toch dat er nog heel veel werk is. Zeggen dat het huiswerk moet worden afgeschaft omdat het met het oog op gelijke kansen een belastend element is, mag op zich niet de redenering zijn. We moeten fundamenteeler werken en inzetten op verantwoordelijkheden van de scholen, maar zeker ook van de ouders. Wat ik in het Lucernacollege heb gezien, was pionierswerk om de lat voldoende hoog te houden. Daar blijf ik bij.

**De heer Boudewijn Bouckaert:** Mevrouw Celis, ik heb samen met u het Lucernacollege bezocht. Het gaat hier wel over een college waar een zeer groot engagement bestaat voor de opwaartse sociale mobiliteit van kinderen uit, vooral, Turkse gezinnen. De inzet daar is bewonderenswaardig, maar ik denk niet dat je dat model kunt veralgemenen. Dat is een bijzonder positief geval.

Minister, ik ben in grote mate tevreden met uw antwoord. Misschien toch één bemerking. Volgens mij moet huiswerk niet per se ouderonafhankelijk zijn. Je moet een goede

complementaire verhouding hebben tussen school en ouders. Je moet de ouders voor een deel kunnen responsabiliseren. Ik vind niet dat we zo ver moeten gaan als in Korea waar de kinderen na schooltijd nog tot ongeveer 10 uur 's avonds bezig zijn in andere scholen en met de ouders. Via de verschillende kanalen van het beleid, die in Vlaanderen zeer ingewikkeld zijn, moet de responsabilisering van de ouders vooropstaan omdat er op dat vlak toch veel problemen blijken te ontstaan.

**De voorzitter:** Het incident is gesloten.

■

**Vraag om uitleg van mevrouw Gerda Van Steenberge tot de heer Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, Jeugd, Gelijke Kansen en Brussel, over de hervorming van de naschoolse opleidingen aan muziek-, dans- en tekenacademies - 1694 (2010-2011)**

**De voorzitter:** Mevrouw Van Steenberge heeft het woord.

**Mevrouw Gerda Van Steenberge:** Voorzitter, minister, collega's, voor het eerst in meer dan twintig jaar worden naschoolse opleidingen aan muziek-, dans- en tekenacademies totaal hervormd.

De Vlaamse Regering heeft hiervoor al een plan klaar waarbij de aparte vakken in de muziekschool geïntegreerd worden. Het zou de bedoeling zijn dat kinderen vanaf zes jaar naar de muziekschool kunnen en dat ze niet langer eerst notenleer moeten volgen alvorens een instrument te leren. Het aanbod wordt flexibeler, met onder meer lessen via internet. Ook zullen een pak nieuwe richtingen kunnen worden gevolgd. Voorbeelden zijn mediakunst, niet-westerse kunst en de nieuwe richting 'Urban Arts'. Academies zullen zelf ook de mogelijkheid krijgen nieuwe richtingen te creëren, als daar vraag naar is.

De bedoeling is vooral een zo breed mogelijke groep aan te spreken. Daarom wilt u dat de zuivere theorie tot het verleden behoort. Dit systeem bestaat al in Nederland, maar kenners beweren dat hun systeem veel minder goed is dan het Vlaamse zoals het tot nu toe bestond. Het is goed om de 'goesting' in muziek te stimuleren door de kinderen meer ervaringsgericht te laten kennismaken met muziek, maar de theorie blijft wel nodig. Minister, u zult mij niets horen zeggen over initiatieklussen. Ik vind dat een goed initiatief. Mijn kinderen hebben ook initiatieklussen gevolgd. Dat heeft een van de drie gestimuleerd om voort te doen. Maar dat had niets met notenleer op zich te maken.

De theorie blijft nodig, bijvoorbeeld als je van instrument wil veranderen, als je erover wilt communiceren of les wilt geven. Door het nieuwe systeem zouden er ook minder componisten opstaan, zeggen sommige kenners. Minister, het is toch de bedoeling om muziek niet alleen te zien als een ontspanning maar ook als een inspanning, niet alleen als een ontspanning voor grote groepen kinderen, maar ook als een aanleiding tot een hoogstaande muziekopleiding die goede musici aflevert. Dit gaat niet alleen over een beetje muziek leren, het gaat over veel meer dan dat. Het is zoals het leren van een taal. Om een taal te leren, moet men eerst de grammatica kennen. Hoe meer men ervan kent, hoe meer liefde men voor een taal zal opvatten. Het gaat niet alleen over amusement maar ook over professionele musici. Ik vraag mij af of er voor ouders die hun kinderen meer professionele muziek willen laten volgen geen tweesporenbeleid zal ontstaan met enerzijds kinderen die ook notenleer zullen volgen en privés zullen krijgen en anderzijds kinderen die gewoon op de academies muziekschool zullen volgen.

Minister, u plant om hierover overleg te plegen met de sector. Dan pas zou u beslissen over de details van de hervorming. Ik stel u de vraag nu omdat er in de sector nu al onrust bestaat. In mijn inleiding zei ik "meer dan twintig jaar geleden", maar eigenlijk zou ik moeten zeggen: "nog maar twintig jaar geleden". De resultaten van die hervorming krijgt men nu pas in de academies. De notenleer is totaal hervormd en het is veel aangenamer geworden voor de

kinderen om notenleer te volgen.

Hoe zien de grote krijtlijnen van het plan tot hervorming van de naschoolse opleidingen aan muziek-, dans- en tekenacademies eruit? Kan de sector, waarmee u nog overleg zult hebben, enkel nog in de details van deze hervormingen wijzigingen aanbrengen of kan hij nog mee discussiëren over de grote krijtlijnen?

U spreekt over zoveel mogelijk mensen bereiken, maar wat is de reden waarom bepaalde groepen niet naar de academies komen? Is er al onderzoek gedaan naar de oorzaken waarom bepaalde groepen niet bereikt worden voor de naschoolse opleidingen in de academies? Zo ja, wat waren de bevindingen? Zo neen, waarom niet en zal dat nog gebeuren? Het lijkt mij toch zeer interessant om te weten waarom die groepen niet worden bereikt. Hebt u al cijfers over kinderen die afhaken omwille van de notenleer? Ik heb daar mijn twijfels over. Is er een vergelijking gemaakt tussen ons systeem van muziekacademie en dat van de buurlanden? Tot hoever zal de vrijheid van de academies reiken met betrekking tot het creëren van nieuwe richtingen?

**De heer Boudewijn Bouckaert:** Minister, in het beleid kun je twee soorten fouten maken: toegeven aan conservatieve neigingen in het veld – er zijn mensen die niets willen veranderd zien en die hun wil kunnen doorzetten waardoor het beleid stagneert – en per se bestendig dingen willen hervormen om te hervormen, terwijl de zaken dikwijls goed draaien. Dan is het misschien de frustratie van de politici dat ze daar niets kunnen veranderen omdat het zo goed gaat. Hier moeten we, met de hervormingen in het Deeltijds Kunstonderwijs (dko), ervoor oppassen dat u niet de tweede soort fout begaat. Wij moeten durven te zeggen dat het dko in Vlaanderen heel goed presteert. De opleiding is van een zeer goed niveau. Er is een zeer grote tevredenheid bij de ouders. In het buitenland benijdt men het peil van het dko in Vlaanderen, vandaar dat men heel voorzichtig moet zijn als men daar de boel overhoop zou gooien.

De vervroeging van de leeftijd, de initiatie: dat is een verrijking. Dat verbreedt de mogelijkheden. Daar kun je niets tegen hebben, maar je moet opletten wat je doet met de programmatie van het muziekonderwijs waarover ik het hier specifiek heb, en met het prutsen aan de sequentie die nu bestaat met de algemene muzikale vorming en samenzang, die nu in het eerste jaar zitten.

Mevrouw Van Steenberge sprak al over de beruchte notenleer. Wat was het, het Eerste boek van Schmoll? De tirannie van de solfège. Dat is totaal verleden tijd. De algemene muzikale vorming is omgevormd tot een zeer modern en aantrekkelijk en leuk vak voor kinderen die muzikles volgen. Die beeldvorming moet echt ontkracht worden. Op basis van die beeldvorming mag er zeker geen beleid worden gevoerd.

Ik denk dat men ook eens te rade moet gaan in het veld. De vereniging van de muziekleraren heeft een enquête gedaan over deze kwestie. De overonderende meerderheid, namelijk 186, kiest voor een opleiding die bestaat uit twee verschillende vakken: instrument en muzikale vorming, waarin een sequentie zou zitten. Het eerste jaar begint men met muzikale vorming en samenzang, dus niet puur theorie, om daarna naar een instrument over te gaan. Ik ben er geen expert in, maar als men in het veld zegt dat dat systeem zijn deugdelijkheid heeft bewezen, zou ik daar niet te snel aan tornen.

In Nederland is er het systeem waarbij men onmiddellijk begint met het instrument. Daar gaan stemmen op om het te wijzigen. Bij de volwassenen geldt ook het systeem om meteen het instrument ter hand te nemen. Daar zijn de ervaringen ook zeer negatief.

Minister, ik wil vragen daar heel voorzichtig in te zijn. Laat een systeem dat zijn deugdelijkheid heeft bewezen, bestaan en voort functioneren. Breng andere wijzigingen aan, maar het moet niet per se op zijn kop worden gezet.

**De voorzitter:** Minister Smet heeft het woord.

**Minister Pascal Smet:** We plannen inderdaad een grondige hervorming van het deeltijds

kunstonderwijs. Dat komt niet uit de lucht vallen, u kent heel de voorgeschiedenis. Op 4 maart 2011 hebben we een conceptnota, 'Kunst verandert! – inhoudelijke vernieuwing deeltijds kunstonderwijs' goedgekeurd die de krijtlijnen bevat. Ik verwijs naar de website [www.ond.vlaanderen.be/dko](http://www.ond.vlaanderen.be/dko). Daar vindt u de hele nota. Trouwens, u zult ook de papieren versie ontvangen, mocht die nog niet zijn aangekomen. We hebben de grote krijtlijnen getrokken, maar een conceptnota is nog geen regelgeving. Uiteraard zijn er nog wijzigingen mogelijk.

Ik hoor dat sommigen zeggen dat er niet zoveel overleg is geweest. Die mensen verwarren overleg met gelijk krijgen. Er is heel veel overleg gepleegd, reeds de vorige legislatuur en ook tijdens de huidige legislatuur. Het klopt dat niet alles wat uit dat overleg is gekomen, wordt gevolgd, in het bijzonder waar het vandaag over gaat. Maar er is wel nauw overleg geweest.

De voorstellen zijn uitgegaan van reële vragen en noden, zijn voorbereid door experts uit het dko en aanverwante onderwijsniveaus en sectoren. Er werd een klankbordgroep opgericht met organisaties uit de sector. De inhoud van de conceptnota zal door mijn medewerkers tijdens zes infosessies in de verschillende Vlaamse provincies eind deze maand en begin mei worden toegelicht. De nota is ook voor advies voorgelegd aan verschillende strategische adviesraden. Als je dat doet, is het wel de bedoeling om rekening te houden met de opmerkingen die worden gemaakt. Na de conceptnota zal er een concretere nota komen waar heel wat andere aspecten in aan bod zullen komen.

Op dit ogenblik legt het Onderzoeksinstituut voor Arbeid en Samenleving van de K.U.Leuven (HIVA) de laatste hand aan een onderzoek over inschrijvingsgeld in het dko. Daar zal voor een stuk worden bekeken waarom bepaalde doelgroepen de weg naar het dko niet of onvoldoende vinden. Een vergelijking, zij het niet-gedetailleerd, met vormen van kunstonderwijs uit een aantal andere landen, wordt opgenomen. Eerstdaags krijg ik dat rapport. Het zal worden vrijgegeven zodat iedereen dat kan bekijken.

In de toekomst zal een specifieke procedure het mogelijk maken om het opleidingsaanbod flexibel te maken en te laten inspelen op nieuwe opleidingsbehoeften die de academies vaststellen. Die structurele flexibiliteit zou het ook mogelijk moeten maken om nieuwe doelgroepen aan te trekken, zodat het dko kan verdiepen en verruimen zonder afhankelijk te zijn van tijdelijke projecten. Ik denk niet dat heel veel mensen daar tegen kunnen zijn. Hoe die procedure er precies zal uitzien en hoeveel vrijheid de academies krijgen, is stof voor een tweede, meer concrete nota, die u in het najaar mag verwachten. We moeten het natuurlijk eerst eens zijn over de conceptnota om die andere nota's te kunnen schrijven.

Over de notenleer kan nog veel worden gezegd. Er is het argument dat men alle leraren notenleer heeft gevraagd wat ze ervan vinden. Toen men destijds aan de typisten vroeg wat ze ervan vonden dat typen zou worden afgeschaft, stonden ze ook niet te springen. Bovendien schaffen we notenleer niet af, er kan een ander parcours worden geopend. Het moet niet worden gevolgd, het kan. Er zijn een aantal grote artiesten die nooit in hun leven notenleer hebben gehad. Dat gebeurt meer dan u denkt. In deze nota worden beide parcoursen geopend. Men moet geen schrik hebben: notenleer zal nog worden gegeven in de toekomst. Het is helemaal niet de bedoeling om het af te schaffen of te vervangen door iets anders. Het gaat over het tijdstip van de start. Kunst begint met verwondering. Met notenleer verwonder je kinderen niet altijd, sommige misschien wel. Misschien krijgen ze later wel goesting. Het is een genuanceerd verhaal.

**De voorzitter:** Mevrouw van Steenberge heeft het woord.

**Mevrouw Gerda Van Steenberge:** Minister, ik dank u voor uw uitleg. Ik heb de nota nog niet gezien. Ik zal ze met belangstelling bekijken.

U zegt: hoe meer mensen we bereiken, hoe beter. Uiteraard kan ik daar niet tegen zijn. Ik heb het altijd als een gemis ervaren dat ik geen muziekschool heb gevolgd. Wij woonden in 'den

blet' en we konden er niet naartoe. Hoe meer mensen kunnen worden bereikt, hoe beter. Men moet dan ook niet verwonderd zijn dat meer mensen zullen afhaken, alleen denk ik dat de redenering dat ze afhaken omwille van de saaie notenleer, niet echt klopt. Ze hebben interesse of niet. Ik vrees alleen maar dat we naar een verschraling zullen gaan in de muziekopleidingen, maar dat zal ik dan achteraf wel zien.

We hebben uitstekende musici. Soms neemt er iemand deel aan de Koningin Elisabethwedstrijd. Dat kan men niet zonder notenleer. Ik vrees voor verschraling. De meesten zullen wel voor het gemak kiezen. Als je kinderen hebt, zie je dat ze de gemakkelijke weg kiezen als dat kan, tenzij ze gepusht worden door hun ouders. Ik zie het als een kans om iets bij te leren. Zoals ik al zei: het is een taal zoals een andere die je moet aanleren en die op langere termijn een verrijking is. Meer zeg ik daar momenteel niet over.

**De heer Boudewijn Bouckaert:** Ik sluit me aan bij mevrouw Van Steenberge. Minister, u hebt in een interview gezegd dat die algemene muzikale vorming, die we ten onrechte nog notenleer noemen, ontmoedigend werkt.

**Minister Pascal Smet:** Het kán ontmoedigend werken.

**De heer Boudewijn Bouckaert:** Uit de statistieken blijkt dat de uitval in het eerste jaar 3,9 procent bedraagt, en op een termijn van 4 jaar 8,9 procent. Dat is dus een zeer kleine uitval.

**Minister Pascal Smet:** Dat klopt niet. Er zijn er veel die niet voorkomen in de statistieken, omdat ze gewoon niet beginnen.

**De heer Boudewijn Bouckaert:** Zo kan men alles bewijzen. Dan kom ik op de volgende vraag: de slaagcijfers aan de universiteit zijn nog veel lager, omdat er zoveel studenten niet naar de universiteit gaan. Dat is knoeien met resultaten.

Voor de kinderen die beginnen, is dit absoluut niet ontmoedigend. Ik ben het er echter mee eens dat men vroeger mag beginnen, dat men dat mag opentrekken. We zullen zien wat daarvan het resultaat is. Ik beweer echter dat de mening van de mensen uit de sector, die er iets van kennen, die weten hoe men kwaliteit moet produceren, opzij wordt geschoven omdat een aantal wizards ergens in het ministerie per se hun visie moeten doordrukken. Dat is de indruk die ik heb.

**Minister Pascal Smet:** It's the people!

**De heer Boudewijn Bouckaert:** Dat is niet het geval, vrees ik. Dit mag amusement zijn, maar het grootste amusement dat men kan hebben, is dat men iets kan bereiken in het leven, dat men iets leert dat men vroeger niet kon. Dat geeft een innige genoegdoening. Daarom moet men soms eens een inspanning doen. Algemene muzikale vorming vergt wat inspanning, hoewel dat zo leuk mogelijk wordt gebracht. Het gaat echter over de taal, over de structuur van muziek. Als men dat wat naar de achtergrond duwt en kinderen onmiddellijk een instrument in handen gaat duwen, dan vrees ik dat die kwaliteit in gevaar komt.

Als kinderen meteen beginnen met instrumenten, bestaat bovendien het gevaar van verschraling in de opleiding. Bepaalde instrumenten zullen immers niet worden gekozen. Wie zal kiezen voor de fagot? Nu krijgen de kinderen een soort doop in de muziek, in de structuur van de muziek, in het wezen ervan, in het zingen, en daarna kunnen ze dus met veel meer kennis van zake overgaan tot de keuze van een instrument.

Minister, ik wil dus vragen dat u zou behouden wat goed is en zou veranderen wat minder goed is. *(Opmerkingen)*

**Mevrouw Kathleen Deckx:** Mijnheer Bouckaert, u verwijst naar statistieken. Terwijl de discussie gaande was, heb ik even een lijstje gemaakt met de namen van de kinderen die samen met mijn dochter in het eerste jaar Muziekonderricht zijn begonnen. Het ging over negen kindjes uit haar klas, en dan ben ik er nog één of twee vergeten. Het waren er dus ongeveer tien. Uiteindelijk is er van die kinderen nog ééntje bezig met muziek op diezelfde

muziekacademie. Dat kind heeft al die notenleer gevolgd en al die theoretische vakken erbij genomen. Alle andere kinderen hebben afgehaakt. Ik weet ook waarom. Het was immers een vrij hechte groep. Het ging erom dat ze die notenleer op zich gewoon niet konden verwerken. Dat is heel moeilijk. Een groot aantal heeft daar afgehaakt en is naar privélesgevers gegaan, bij wie het instrument centraler staat en waar, samen met het spel, ook de theorie wordt aangeboden. Op die manier schijnt dat wel beter te gaan. Voor u dus heel het project afschiet, geef het tenminste een kans.

Ik denk dat kinderen die echt talent hebben, die notenleer wel zullen krijgen op die muziekschool. Of dat vak nu zo heet of een andere naam heeft, zal geen rol spelen. Voor de andere kinderen gaat een heel brede waaier aan mogelijkheden open. Ze worden op een andere manier aangezet tot het spelen van muziek. Heel belangrijk is dat ze uiteraard kennis opdoen over alles wat ze moeten weten, maar het is ook belangrijk dat ze plezier maken terwijl ze dat doen. Daar gaat het uiteindelijk ook om, en dat mis ik soms enigszins in het muziekonderwijs. Dit is misschien zeer subjectief, maar het is wel een vaststelling die ik persoonlijk doe. Compleet vasthouden aan wat we hebben, lijkt me niet per se noodzakelijk. We mogen absoluut nadenken over verandering ter zake.

**De heer Boudewijn Bouckaert:** Mevrouw Deckx, ik heb zelf gezegd dat er dingen mogen veranderen. Veel dingen in die nota zijn goed. Ik schiet dat niet in zijn geheel af. Alleen merk ik dat men in de sector sterk vasthoudt aan die sequentie. Dat is een waarborg voor kwaliteit. In Nederland gaan nu stemmen op om het terug te draaien. Ik heb hier de slaagcijfers van de algemene muzikale vorming. Dat zegt toch meer dan uw subjectieve ervaring. Meten is weten.

Er zullen altijd groepen zijn die geen muziekonderwijs volgen. Sommige kinderen hebben meer aanleg voor sport of doen andere dingen. Iedereen betrekken kan geen doelstelling zijn. De doelgroep verruimen, oké. Maar verruim die met kwaliteit, niet door het muziekonderwijs te herleiden tot bezigheids therapie. Dat is een belangrijk punt van de sector.

**Mevrouw Gerda Van Steenberge:** Denkt u dan niet dat er twee soorten opleidingen zullen zijn bij de muziekscholen, voor wie notenleer volgt en voor wie niet? Als het gaat over amusementswaarde, bestaat er ook zoiets als een fanfare. Daar kun je plezier beleven in de muziek. Op het einde van de rit wordt er wel een diploma afgeleverd. Dan gaat iedereen zeggen dat het een gelijkwaardig diploma moet zijn, maar dat zal niet kunnen. Dan is er weer sprake van ongelijkheid, maar ik vind dat dat niet hetzelfde diploma kan zijn. Het gaat over kennis. Mensen zullen het volgen via de gemakkelijke weg enkel voor hun plezier. We moeten eens goed nadenken wat het doel is van die opleidingen aan academies. Daar wordt wel een inspanning vereist. Wie echt de inspanning doet om notenleer te volgen, mag niet op dezelfde manier worden bekeken. Je zult met twee soorten opleidingen zitten.

**De heer Boudewijn Bouckaert:** De leraren muzikale vorming verliezen geen uren. Het is niet uit eigenbelang dat ze ertegen zijn. Minister, u mag hen er niet van beschuldigen dat ze denken aan hun eigen belang.

**Minister Pascal Smet:** Dat heb ik niet gezegd.

**De voorzitter:** Het incident is gesloten.

■